

ZVONA

MJESEČNIK ZA
KRŠĆANSKU KULTURU

BROJ
3/580

TRAVANJ 2025.
RIJEKA
GODINA IZLAŽENJA LXIII.
CIJENA 1€

Uskrsna poruka riječkog nadbiskupa Mate Uzinića

*„A mi se
nadasmo...“*

(Lk 24,21)

Sretan Uskrs!

Riječki jubilej:

**Zašto
slavimo
100 godina
uspostave
biskupije u
Rijeci?**

Razgovor:

*Emil Svažić,
svećenik, profesor
i sudski vikar*

**Poslanje
Crkve
uvijek je
isto, mijenja
se način
naviještanja**

SADRŽAJ:

Uskrsna poruka riječkog
nadbiskupa Mate Uzinića

A mi se nadasmo...2-3

Riječki jubilej

Zašto slavimo

100 godina uspostave

biskupije u Rijeci?4-5

Događanja6

Razgovor:

Emil Svažić, svećenik,

profesor i sudski vikar

Poslanje Crkve

uvijek je isto, mijenja

se način naviještanja7-9

Susreti:

Severino Dianich

Zašto smo otišli iz Rijeke? ...10-11

Sakramenti

Krštenje željom12

Dopisništvo Vatikan

Evangelje iz

poliklinike Gemelli13

Crkvena glazba

Kakav dar –

Himna sv. Vidu14-15

Biblija

Drugi Kristov dolazak

i sudbina usnulih16

Crtice iz Gorskog kotara

O žajfi i čistoći...17

Duhovni kolaž18

Gospičko-senjska biskupija19

Riječka nadbiskupija20-22

Iz župa23

Razgovor:

fra Željko Klarić, povjerenik

za pastoral braka i

obitelji Šibenske biskupije

Najljepše što nam Crkva

nudi ponovni je početak24-25

Caritas26

Teološka tribina

Torinsko platno

– relikvija muke27

Svečana akademija - 100 godina

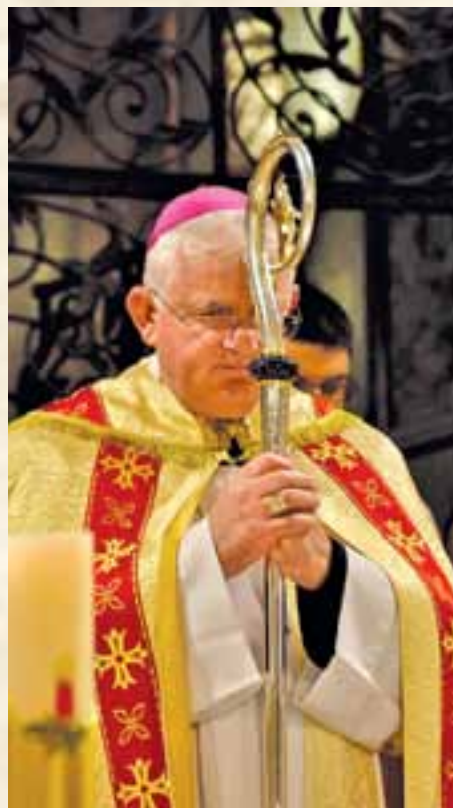
uspostave biskupije u Rijeci28

Uskrsna poruka riječkog nadbiskupa Mate Uzinića

„*A mi se
nadasmo...*“

(Lk 24,21)

Uskrsna nada ne mijenja stvarnost već mijenja nas. Omogućava nam da više ne budemo samo pasivni slušači nego da postanemo i aktivni sudionici stvaranja novog svijeta i novog čovjeka usklađenog s uskrsnim Isusom. To je nada u Božje kraljevstvo za koje molimo u svakom Očenašu.

ZVONA
MJESEČNIK ZA
PROSJEKOVNU KULTURU

Izdavač: RIJEČKA NADBISKUPIJA I GOSPIČKO SENJSKA BISKUPIJA; Urednik: Danijel Delonga;
Pomoćnici urednika: Bruna Velčić, Marko Medved; Uprava: Uli. Ivana Pavla II. br. 1, 51000 Rijeka; tel: 385 51 581 200;
e-adresa: zvona@ri-nadbiskupija.hr; Uredništvo: urednik.zvona@ri-nadbiskupija.hr
Žiroračun: Nadbiskupija riječka mjesečnik Zvona, ERSTE BANKA, HR2424020061500117497;
Račun za uplate iz inozemstva: ERSTE & STEIERMAERKISCHE BANK, IBAN: HR2424020061500117497;
Godišnja pretplata: 13,27 €; Priprema i tisak: TISKARA ŠULJIĆ, Viškovo;
Naslovnica: Sretan Uskrs u katedrali sv. Vida

Drage sestre i draga braćo, u blagovalištu Bogoslovnog sjemeništa „Ivan Pavao II.“ u Rijeci nalazi se triptih koji prikazuje iskustvo dvojice učenika na putu u Emaus (Lk 24,13-35). Prva slika prikazuje zbunjene, prestrašene i tužne učenike koji idu iz Jeruzalema u Emaus nakon iskustva Velikog petka i ništa ne razumiju. Na drugoj je slici središnji trenutak njihova susreta s uskrsnulim Isusom kad su im se otvorile oči, zapalilo srce i prosvijetlio razum te im je sve postalo jasno. Na trećoj slici može se vidjeti njihov radosni povratak u Jeruzalem kako bi svojoj braći i sestrama prenijeli svoje iskustvo i navijestili evanđelje – Isusovo uskrsnuće. Nadbiskup u miru Ivan redovito je objašnjavao kako ta slika predstavlja onu promjenu koja bi se trebala dogoditi tijekom boravka i života u Bogosloviji. Slažem se s njim, ali tu njegovu misao primjenjujem i na sve nas koji smo u ovoj Svetoj godini 2025. i jubilarnoj godini naše Riječke nadbiskupije Božjom milošću dovršili svoje korizmeno hodočašće i kao „hodočasnici nade“ započeli radosnu proslavu Uskrsa.

Živimo u vremenima punim izazova. Riječi učenika iz Emausa često mogu biti i naše: „A mi se nadasmo...“ (Lk 24,21). Koliko je danas onih koji hodaju, svatko prema svom „Emausu“, razočarani i izgubljeni?

Mladi ne vide budućnost, obitelji su pritisnute brigama, bolesni trpe u osami... Uskrslu Krist dolazi i k njima – ali po nama! Zato je potrebno da se najprije nama samima dogodi susret s njim. On želi ponovo probuditi našu vjeru i vratiti nam nadu kako bi nas s ljubavlju, kojom nas ljubi i kojom ljubi sve ljude, poslao drugima da im služimo u ljubavi. Primjer su nam dvojica učenika na putu i ono što je susret s Isusom uskrsnulim njima učinio. Još više, primjer nam je sam Isus koji temeljem ove pripovijesti jasno pokazuje da ni onda kada nam je najteže nismo sami, da je on i tada – ili osobito tada – s nama u svojoj riječi, u sakramentima, posebno u euharistiji, u Crkvi – koja se za nas na ovom prostoru konkretizira u našoj Riječkoj nadbiskupiji –

čija je zadaća u snazi Duha Svetoga nastaviti njegovo poslanje svugdje gdje su dvojica ili trojica okupljena u njegovo ime.

Kao nekad dvojici učenika na putu u Emaus, tako i nama Isus vraća nadu. A mi smo pozvani tu radosnu vijest nade pronositi svuda po svijetu gdje ljudske nade dolaze do svog kraja, kako bi se na svakome mjestu mogao dogoditi susret s onom nadom koju donosi uskrslu Gospodin. Dopustimo uskrsnom Isusu da naša ljudska i prolazna, prizemna i krhka nadanja ispuni novom nadom, nadom koja se ne zaustavlja na grobu, već smrti daje novu perspektivu. Ta nova perspektiva nada je uskrsnuća, onog Isusova, u koje kao kršćani vjerujemo, a s njim i onog našeg, kojemu se kao kršćani nadamo.

Uskrсна nada ne mijenja stvarnost već mijenja nas. Omogućava nam da više ne budemo samo pasivni slušači nego da postanemo i aktivni sudionici stvaranja novog svijeta i novog čovjeka usklađenog s uskrsnim Isusom. To je nada u Božje kraljevstvo za koje molimo u svakom Očenašu. Ona raspaljuje naša srca, budi našu vjeru i osposobljava nas za usklađenost s Božjom voljom, za izlazak iz zatvorenosti u vrtlog vlastita beznađa i za povratak s ljubavlju koja je domišljata drugima, koji nam nisu neprijatelji i konkurencija nego sestre i braća.

Kao nekad dvojici učenika na putu u Emaus, tako i nama Isus vraća nadu. A mi smo pozvani tu radosnu vijest nade pronositi svuda po svijetu gdje ljudske nade dolaze do svog kraja, kako bi se na svakome mjestu mogao dogoditi susret s onom nadom koju donosi uskrslu Gospodin.

Osposobljava nas za zajednički hod u nadi, „ruku pod ruku, bez guranja i gaženja (...), bez gajenja zavisti i licemjerja, ne dopuštajući

da itko zaostane ili se osjeća isključenim“ (papa Franjo, Poruka za korizmu 2025. „Hodimo u nadi“).

Uskrсна nada nije tek osjećaj – ona mijenja naše živote! Neka ta nada promijeni o ovom Uskrsu i sve nas. Neka nas potakne da se više ljubimo, da jedni drugima služimo i donosimo nadu onima koji nade nemaju.

Krist – naša nada uskrsnuo je! On je pobijedio smrt! U njegovoj je pobjedi i naša pobjeda. I mi ćemo s njim uskrsnuti!

Sretan i blagoslovljen Uskrs!

Mate Uzinić, riječki nadbiskup

Ispravno ćemo obilježiti 100 godina od uspostave naše biskupije na način da nam ovaj spomen pomogne porasti u zrelosti vjere i humanosti.

Godine 1922. Sveta Stolica imenuje Isidora Saina (Šajina), benediktinca iz Novigrada i dotadašnjega opata u Pragli, novim apostolskim administratorom Rijeke i predgrađa, koji kasnije postaje prvi riječki biskup.

Zašto slavimo 100 godina uspostave biskupije u Rijeci?

Piše:
Marko Medved

Dana 25. travnja 2025. navršit će se točno 100 godina otkako je papa Pio XI. bulom *Supremum pastorale munus* 1925. uspostavio dijecezu u gradu Rijeci. Grad Rijeka postao je tako sjedište biskupije, a crkva sv. Vida katedralom. Zašto uopće obilježavati taj događaj? Je li to „naša“ obljetnica? Zašto bismo obilježavali događaj koji se dogodio u razdoblju talijanske uprave Rijekom i zapadnim dijelom današnje nadbiskupije? Pokušajmo na ovo odgovoriti pomoću povijesnih podataka, ali promišljajući putem kršćanskog odnosa spram povijesti.

Riječka biskupija ustanovljena je samo godinu dana nakon aneksije Rijeke Kraljevini Italiji 1925. i obuhvaćala je grad Rijeku (koji je prije toga pripadao Senjsko-modruškoj biskupiji), dijelove Tršćansko-koparske te Ljubljanske biskupije. Nova Riječka biskupija bila je dakle višenacionalna dijeceza jer su u samom gradu živjeli Talijani i Hrvati, a župe u zaleđu većinom su bile posve hrvatske ili slovenske. Novoj biskupiji pripalo je šesnaest župa koje su

se nalazile na teritoriju tadašnje Kvarnerske provincije (dijelova današnje Republike Hrvatske i Republike Slovenije). Dotadašnjoj Apostolskoj administraturi Rijeke, uspostavljenoj 1920., koja se pro-

U Gradu Rijeci, koji se prije toga nalazio unutar Senjsko-modruške ili Krbavske biskupije, uspostavljena je 1920. Apostolska administratura. Njezin je upravitelj postao Celso Costantini, dotadašnji rektor bazilike u Akvileji. Dana 25. travnja 1925. grad Rijeka postao je sjedište biskupije, a godinu dana kasnije prvim biskupom imenovan je Isidoro Sain (Šain).

stirala nad šest župa, pribrojeno ih je još deset (sedam župa iz Tršćansko-koparske i tri župe iz Ljubljanske biskupije). Nova je biskupija bila višenacionalnog sastava: činili su je Hrvati, Talijani i Slovenci.

Riječka biskupija nije ušla ni u jednu crkvenu pokrajinu (metropoliju); bulom je dijeceza izravno podvrgnuta Svetoj Stolicu. Režimski podatci iz 1925. govore da je u gradu Rijeci tada bilo oko 50 000 stanovnika, a na području biskupije oko 85 000 stanovnika. Biskupija je 1934. proširila svoje granice nakon mijenjanja granica tadašnje civilne provincije, pa se broj župa na koncu razdoblja talijanske uprave popeo na 32. Na istočnoj strani Rječine, počevši s Trsatom, nalazilo se područje pod vlašću senjsko-modruškog biskupa.

Osnutak biskupije bio je moguć upravo zbog činjenice da su se poklopili interesi civilne i crkvene vlasti. Ako je u prošlosti upravo izostanak istodobna interesa crkvene i svjetovne vlasti onemogućio uspostavu biskupijskoga središta u Rijeci, sada se baš to pokazalo ključnim. Financijskom pomoći iz Italije

sagradile su se neke crkvene strukture koje i danas koristimo i koje su u službi poslanja Crkve. Talijanski biskupi rade na izgradnji novih pastoralnih struktura Rijeke i nove biskupije, grade se brojne nove crkve, otvara biskupijsko Sjemeni-

šte na Belvederu, uspostavlja Stolni kaptol, organizira pastoral mladih i studenata itd. No nastanak novih župa u Rijeci i novih biskupijskih struktura događa se istodobno s njihovom talijanizacijom; zabranjena je uporaba hrvatskog jezika u propovijedi, kao i staroslavenskog (točnije šćaveta) kao liturgijskog u gradu i okolici. Za neke istaknute svećenike i redovnike nije više bilo mjesta u pastoralu.

Politički interes talijanske svjetovne vlasti za uspostavljanjem dijeceze može danas nekome zvučati neugodno ili izazivati sablazan, ali valja podsjetiti na to da crkvena povijest nudi mnoštvo sličnih situacija. To da su u prošlosti politički ili državni razlozi igrali ulogu pri nastanku nekih crkvenih struktura nipošto nije rijetka pojava. Podsjećam da je Zagrebačka biskupija koncem 11. stoljeća (oko 1094.) nastala zbog političkih interesa i potrebe ugarskih Arpadovića da uspostavom crkvene organizacije dobiju podršku za svoju vlast na hrvatskome području i omogućće njezino širenje prema jugu. Sličnosti se vide i kad je riječ o patronatu ugarskih kraljeva ili naših plemićkih obitelji, da ne spominjem uplitanja cara i kralja Josipa II. koncem 18. stoljeća i njegova jozefinizma, koji je učinio najradikalnije promjene upravo u biskupijskom ustrojstvu primorske Hrvatske.

Valja znati da je Sveta Stolica sve do 18. st. u našim primorskim biskupijama imenovala biskupe koji mahom nisu bili Hrvati. U Zagrebu su još u 19. st. na biskupskoj katedri osobe koje nisu hrvatske nacionalnosti, a često su i usmjerene protiv hrvatskih nacionalnih interesa. Ukoliko nitko nije dovodio u pitanje opravdanost proslave 900 godina te dijeceze 1994., kada je proslavi prisustvovala čak i papa Ivan Pavao II., onda nema razloga odbacivati ni ono što se dogodilo prije 100 godina u Rijeci.

Složeni problem u međuratnom razdoblju crkvene povijesti Rijeke jest talijanski nacionalizam kojemu se ni ovdašnji katolici i crkveni upravitelji nisu uvijek znali oduprijeti. Dakako, nakon cjelokupna iskustva 20. st. valja se priuipitati uspijevamo li i mi danas otkloniti zov nacionalizma kada je u pitanju življenje naše vjere. Podsjetio bih da se kršćanstvo ne može poistovjećivati ni s jednom nacijom jer kršćanstvo transcendirira sve narode, sabire svoje članove

Uspostavom Riječke biskupije 1925., isusovačka crkva sv. Vida postala je katedralom.

iz svih naroda, stvara Božji narod kojemu domovina nije na zemlji nego prema njoj putuje, kako je isticao najveći hrvatski teolog 20. st. Tomislav Janko Šagi-Bunić. Drugim riječima, valja podsjetiti na to da katolički identitet nadilazi nacionalnu pripadnost. Nacionalizam je veliko zlo 20. stoljeća.

Činjenica da se komunistička historiografija i propaganda iz dnevno-političkih razloga koristila djelovanjem talijanske katoličke hijerarhije u vremenu

Crkveni povjesničar kao teolog ima posebne zadaće. Postizanje konsenzusa oko tema iz prošlosti, kako one ne bi generirale ideološke sukobe, za crkvenog povjesničara znači spremnost na kritičko propitivanje prošlosti, ali i određenih mitova u povijesti. S aspekta crkvenog povjesničara i katoličkog teologa posebno je neprihvatljivo pribjegavati zlopamćenju, osobito ako to čini memorija katolika.

fašizma kako bi opravdala represiju prema Katoličkoj Crkvi nakon 1945. godine ne oslobađa povjesničara od obveze da danas podvrgne objektivnoj kritici biskupe na područjima Hrvatske i Slovenije koja su se nakon Prvog svjetskog rata našla u Kraljevini Italiji. Autor ovoga članka nastojao je analizirati djelovanje talijanske katoličke hijerarhije u Rijeci i o tome je objavio radove ukazujući na opravdanost ili neopravdanost prethod-

nih historiografskih sudova. Dakako, samo rad na vrelima omogućava povjesničaru davanje sudova, a to u riječkom slučaju znači integriranje hrvatskih, slovenskih i talijanskih izvora i literature. Može se reći kako je fašizam talijansko katolištvo vratio u predliberalno vrijeme, a da tadašnji biskupi nisu bili u stanju prepoznati opasnosti srljanja iz demokracije u totalitarizam, kao i općenito izazove koje je moderno vrijeme postavljalo Crkvi.

No Crkva nije nekakav institut za povijest ili muzej da bi njezino prvotno poslanje bilo brinuti se o povijesti, povijesnom istraživanju i pamćenju. Kada Crkva obilježava događaje iz naše povijesti, onda bi trebala imati na umu da postoje specifične razlike između svjetovne i crkvene historiografije, mada se obje pozivaju na vrela odnosno povijesne izvore. Za poslanje Crkve bitno je znati da je povijest spasenja šira i važnija od same povijesti. To znači da crkveni povjesničar kao teolog ima posebne zadaće. Postizanje konsenzusa oko tema iz prošlosti, kako one ne bi generirale ideološke sukobe, za crkvenog povjesničara znači spremnost na kritičko propitivanje prošlosti, ali i određenih mitova u povijesti. S aspekta crkvenog povjesničara i katoličkog teologa posebno je neprihvatljivo pribjegavati zlopamćenju, osobito ako to čini memorija katolika. Sociolog religije Mardešić upozorava na to kako „pamtimo redovito sebi u korist, a drugima na štetu” te da su upravo „kršćani prije svih dužni i obvezni neprestance otkrivati sve prešućeno i sve zatajeno bez obzira ide li im to u prilog ili ih možda osramoćuje. Glavno da je istinito, jer jedino ono spašava.”

Drugim riječima, ispravno ćemo obilježiti 100 godina od uspostave naše biskupije na način da nam ovaj spomen pomogne porasti u zrelosti vjere i humanosti. To konkretno znači ići putevima strpljiva praštanja i postupna pomirenja čišćenjem spomena. Taj je pojam 1998. aktualizirao Ivan Pavao II. u buli sazivanja Svete godine 2000. *Incarnationis mysterium* kada je kršćane pozvao na čišćenje memorije. To je poziv i svima nama dok obilježavamo stoljeće od uspostave Riječke biskupije. Pritom dopustimo da se i drugi i drugačiji, u ovom slučaju Talijani i Slovenci, ugrade u naš katolički identitet i u naše pomireno sjećanje.

PROMJENE U RIJEČKOM METROPOLITANSKOM KAPTOLU

Riječki nadbiskup Mate Uzinić 6. ožujka napravio je više personalnih promjena u Riječkom metropolitanskom kaptolu. Na prijedlog dosadašnjih titularnih kanonika imenovao je za nove titularne kanonike: Ivana Stošića, rektora katedrale sv. Vida, Matiju Rašpicu, župnika u Lovranu, Vjekoslava Đapića, vikara za kler, i Marija Tomljanovića, generalnog vikara. Prije toga zbog navršene je kanonske dobi razriješio svih obveza koje proizlaze iz kanoničke službe Nikolu Imbrišaka, Stanislava Kovačića i Nikolu Uravića, zahvalivši im pritom na njihovom dugogodišnjem obavljanju službe.

Na sastanku Riječkog metropolitanskog kaptola 12. ožujka u Nadbiskupskom ordinarijatu u Rijeci novi su kanonici pred nadbiskupom i ostalim kanonicima (titularnim Emilom Svažićem i Sanjinom Francetićem te začasnim Ivanom Nikolićem) položili ispovijest vjere i prisegu vjernosti, čime su i formalno preuzeli novu službu. Nakon toga pristupilo se izboru za druge službe u Kaptolu.

Tako je za predstojnika kanoničkog zbora izabran Emil Svažić, za kanonika pokorničara Ivan Stošić, a za tajnika Mario Tomljanović. Njihovi mandati traju pet godina. U nastavku sastanka razgovaralo se o angažmanu kanonika u katedrali sv. Vida i brizi za vjernike koji tamo dolaze zbog mogućnosti primanja potpuna oprosta. Naime katedrala je jedna od triju oprosnih crkava u Riječkoj nadbiskupiji u ovoj Jubilejskoj godini. Također, razgovaralo se

i o materijalnoj brizi za samu katedralu, ali i o potrebi organiziranja što skladnije liturgije u njoj prigodom većih slavlja.

Rektor riječke prvostolnice Ivan Stošić istaknuo je važnost njegovanja tradicije kontinuiteta Kaptola, ali uz nove naglaske primjerene vremenu u kojem živimo i koji trebaju biti u kontekstu cijele Riječke nadbiskupije. Izrazio je zadovoljstvo obnovom Riječkog metropolitanskog kaptola, odnosno zbora kanonika.

JE LI STAROST RAZLOG ZA RADOST?

“Starost nosi sa sobom određene poteškoće. Je li starost razlog za radost? Jest! Upravo u perspektivi korizmenog vremena jer se bliži Uskrs i smisao našeg života. Zato se ne smijemo bojati smrti i držati se ovozemaljskog jer smo usmjereni prema Očevu domu u kojemu nas čeka Očev zagrljaj”, rekao je 29. ožujka riječki nadbiskup Mate Uzinić u propovijedi na misi u kapeli Doma za starije osobe „Kantrida“, a u povodu obilježavanja 60. obljetnice ove ustanove. Nadbiskup je čestitao 60. obljetnicu korisnicima i djelatnicima te uputio riječi zahvale i sestrama milosrdnicama koje su svoj nesebičan trud i zalaganje utkale u rad Doma za starije osobe „Kantrida“ od samih početaka njegova djelovanja, a posljednjih 30 godina ondje je s. Kazimira Samardžić.

U propovijedi nadahnutoj evanđeoskim ulomkom o izgubljenom sinu prisjetio se i svoga oca, koji je bio dobar čovjek, te je nadbiskupu, kako je kazao, bilo lako razumjeti poruku koju je Isus izrazio u ovoj paraboli. „Ovo nije parabola o razvratnom sinu, nego prisposodba o milosrdnom ocu“, naglasio je Uzinić. Često u ovoj prisposodbi naglasak stavljamo na sina koji se izgubio te „izgubljenim“ sinovima i kćerima, koji su se našli u beznađnim situacijama, poručujemo da se vrate u „očevu kuću“. To je legitimna poruka i poziv grešnicima je sastavni do ove parabole, ali naglasak nije na tome, naglasak je na milosrdnom ocu, rekao je propovjednik.

Kako bismo razumjeli poruku koju nam Isus daje ovom parabolom, potrebno je uočiti kome se Isus obraća. On se ne obraća mlađem sinu nego pismoznancima, farizejima, onima koji su zapravo prepoznatljiviji u drugom, starijem sinu. To su oni koji žive s ocem, ali ne prihvaćaju ga onakvim

kakav jest nego stvaraju vlastitu sliku o ocu. Bog kakvog Isus prikazuje u ovoj prisposodbi nije Bog koji želi kazniti i uhvatiti u prekršaju nego milosrdni otac koji nas ljubi bez obzira na naše prekršaje. On je otac koji ljubi uvijek i kojemu je stalo do svakog čovjeka. Isus želi da Boga prepoznamo kao takvog oca, kao oca koji nije dao pravila da bi nas ograničio u slobodi, nego pravila da bismo bili potpuno slobodni. On nas ne želi prisiliti da budemo u zajedništvu s njime, već je to Bog koji želi da u svojoj slobodi izaberemo njega i njegov dom u zajedništvu s njime, poručio je Uzinić.

Cilj je, nastavio je propovjednik, da s jedne strane prepoznamo i ispovjedimo Boga kakvog nam je objavio Isus Krist i, s druge strane, da mi sami u odnosu jedni prema drugima postanemo takvi. Kao što otac ne osuđuje i čeka povratak sina, takvi i mi trebamo biti jedni prema drugima, rekao je nadbiskup. „Bog želi da služimo jedni drugima i pozvani smo, svatko na svoj način, biti u službi jedni drugima“, zaključio je Uzinić.

Emil Svazić, svećenik Riječke nadbiskupije rođen 1957., bio je blizak suradnik nadbiskupa Antona Tamaruta i Ivana Devčića. Rođen u Gorskom kotaru, pastoralno je aktivan u gradu Rijeci od ređenja 1983. do danas, predavao je Kanonsko pravo na VBS-u odnosno Teologiji u Rijeci i ključna je osoba u 35 godina rada Interdijecezanskog crkvenog suda. Stota obljetnica biskupije u Rijeci prigoda je za razgovor.

Poslanje Crkve uvijek je isto, mijenja se način naviještanja

Kako bi netko uistinu mogao biti Isusov svjedok, treba najprije u njega iskreno povjerovati i čitavim ga bićem uzljubiti te ga potom vjerno nasljedovati. U čemu? Prvenstveno u ljubavi prema bližnjemu.

Razgovarao:
Marko Medved

■ **Bili ste suradnik kako Antonu Tamarutu i Ivanu Devčiću tako i sada Mati Uziniću. Možete li usporediti način upravljanja, ali i crkvene okolnosti ta tri episkopata?**

Da, bio sam blizak suradnik riječko-senjskog nadbiskupa Antona Tamaruta kao njegov osobni tajnik od 1993. godine faktički do njegove prerane i nagle smrti 28. lipnja 2000. Zatim sam od travnja 2001. bio generalni vikar prvom riječkom nadbiskupu Ivanu Devčiću tijekom gotovo čitava njegova episkopata, tj. do prosinca 2020., dok sam s današnjim riječkim nadbiskupom Matom Uzinićem suradnički povezan kao sudski vikar.

Obilježja svakog pojedinog episkopata rezultat su ponajprije osobnosti samog pojedinog biskupa, a onda i okolnosti u kojima je obnašao ili obnaša svoju službu, kako onih crkvenih tako i svjetovnih.

Nadbiskup Tamarut po naravi je bio mirna i staložena osoba, pomalo introvertirana, s izuzetnim osjećajem za red i pravdu. Kao pastir odlikovao se dubokom i iskrenom pobožnošću te blagošću i otmjenošću u komunikaciji. Njegov

episkopat na čelu tadašnje Riječko-senjske nadbiskupije započeo je u vrijeme rađanja hrvatske države 1990. godine, obilježeno početnim ushitom u Crkvi i društvu. No vrlo brzo ti će pozitivni osjećaji biti pomiješani s onim negativnim, i to zbog početka Domovinskog rata u kojem je gotovo polovica Riječko-senjske nadbiskupije bila okupirana, sve do oslobođenja u kolovozu 1995. godine. U međuvremenu većina svećenika i vjernika iz Like i Korduna morala je otići sa svojih ognjišta, ostavivši za sobom porušene crkve i kapele, koje je neprijatelj namjerno uništavao.

Nadbiskupa Antona sve je to jako pogađalo pa je 1996. doživio srčani udar. Nakon zahtjevne operacije i oporavka vratio se u svoju službu, da bi sve do svoje prerane smrti radio na materijalnoj, ali i duhovnoj obnovi svoje mjesne Crkve. Tijekom desetak godina svoga episkopata marljivo je radio na obnovi ili osnivanju pojedinih crkvenih struktura. Tako je već na samom početku svoje službe kao metropolit inicirao osnivanje Interdijecezanskog ženidbenog suda u Rijeci, a osnovao je i Nadbiskupijski Caritas, kao i Caritasov dom Sv. Ana za žene i

djecu, žrtve obiteljskog nasilja. Uz ostale djelatnosti redovite pastirske brige, nadbiskup Tamarut često je znao slati i svoja pastirska pisma, u kojima bi ukazivao na pojedine aktualne probleme iz područja vjere i morala i nudio za njih mudra rješenja. Posebno su bila kvalitetna njegova pisma tijekom tri godine pripreme na Veliki jubilej 2000. godine, koja je posvetio krepostima vjere, nade i ljubavi.

Nadbiskup Devčić po naravi je puno otvorenija osoba, uvijek spremna na komunikaciju i dijalog. Čovjek britka uma i topla srca. Prije biskupske službe dvadesetak je godina bio vrstan profesor filozofije na Visokoj bogoslovnoj školi u Rijeci, kasnije Teologiji u Rijeci, kao i mudar odgojitelj i poglavar u Bogosloviji.

Vrijeme njegova episkopata bilo je puno mirnije u pogledu vanjskih čimbenika. K tome, on dolazi na čelo nove nadbiskupije, koja nastaje podjelom Riječko-senjske nadbiskupije na Riječku nadbiskupiju i Gospičko-senjsku biskupiju. Sve to događa se u 2000. godini. Nova nadbiskupija nešto je lakša za upravljanje jer se prostire samo na području Primorja i Gorskog kotara, dok Lika i Kordun pripadaju Gospičko-senj-

skoj biskupiji. Zanimljiv podatak može biti da je Riječkoj nadbiskupiji pripala oko jedna trećina teritorija bivše Riječko-senjske nadbiskupije, ali zato i dvije trećine njezina stanovništva.

Ove okolnosti omogućuju nadbiskupu Ivanu staviti naglasak svoga djelovanja na neka druga područja. Tako je, recimo, inzistirao na što većem uključivanju vjernika laika u crkvene strukture, i to putem župnih pastoralnih i ekonomskih vijeća te Nadbiskupijskog pastoralnog vijeća. Sjećam se dobro kako smo mi, njegovi najbliži suradnici, svake godine obilazili sve župe i održavali sastanke sa župnim vijećima, potičući ih na važnost njihova što aktivnijeg sudjelovanja u životu i djelovanju njihovih zajednica. Mnogi se, vjerujem, sjećaju i nekoliko velebnih zajedničkih susreta članova svih župnih vijeća nadbiskupije. Još moram istaknuti blagoslovljen petodnevni boravak pape sv. Ivana Pavla II. u Rijeci, koji će nam zauvijek ostati u memoriji. I dodao bih još Euharistijsku godinu 2010., koja je ostavila dubok trag u našoj mjesnoj Crkvi, osobito u pogledu euharistijskih klanjanja, koja se otada redovito prakticiraju u većini naših župa.

Na kraju, govoreći o episkopatu nadbiskupa Devčića, ne smijemo zaboraviti njegovu otvorenost i spremnost na suradnju s drugima i drugačijima, kako u pogledu ekumenskih i međureligijskih susreta tako i u smislu dijaloga s ljudima na vlasti te svijetom kulture, znanosti i medicine. No ne spomenuti njegovo osnivanje Hospicija, Doma za osobe s demencijom te Katoličke osnovne škole bio bi velik propust. Za Hospicij znao je reći kako je to naša najbolja povjedaonica.

Na kraju, budući da je nadbiskup Uzinić relativno kratko na čelu naše nadbiskupije, teško mi je nešto više reći o njegovoj osobnosti, osim da je vrlo dobroćudne naravi, pronicljiva duha, jednostavan i skroman. Kao i svaki pravi Dalmatinac, vrlo je uporan u iznošenju i realizaciji svojih ideja. Nekad je u tome i ispred svoga vremena, pa ga neki ne shvaćaju. U našu je nadbiskupiju došao iz Dubrovnika već kao relativno iskusan biskup. Stoga mu je trebalo malo vremena da upozna ljude i običaje naših krajeva.

Njegov stil episkopata uglavnom slijedi stil pontifikata pape Franje. A to znači: ići na periferije i biti u službi onih najranjivijih. Zato tolika njegova iskrena simpatija i briga za migrante, beskućnike, osobe s invaliditetom, siromahe i mnoge druge potrebne. Od sebe i od svojih prvih suradnika, svećenika, traži

odbacivanje svega onoga što je nepotrebno, a često i teret, u naviještanju i ostvarivanju Božjeg kraljevstva, a to su razne titule i nepotrebne formalnosti, suvišna materijalna dobra itd. U upravljanju nadbiskupijom redovito se oslanja na svoje prve suradnike. Tako se svakog tjedna održavaju sastanci Kurije, na kojima se rješavaju tekuća pitanja pastoralnog, imovinsko-pravnog ili pak materijalno-financijskog karaktera. Također, periodično saziva i ostala nadbiskupijska

Nadbiskup Tamarut bio je po naravi mirna i staložena osoba, pomalo introvertirana, s izuzetnim osjećajem za red i pravdu.

Nadbiskup Devčić puno je otvoreniji, uvijek spreman na komunikaciju i dijalog. Čovjek britka uma i topla srca.

Nadbiskup Uzinić vrlo je dobroćudne naravi, pronicljiva duha, jednostavan i skroman. Od sebe i od svojih prvih suradnika, svećenika, traži odbacivanje svega onoga što je nepotrebno, a često i teret, u naviještanju i ostvarivanju Božjeg kraljevstva, a to su razne titule, nepotrebne formalnosti i suvišna materijalna dobra.

tijela, poput Zbora savjetnika, Prezbiterskog vijeća, Ekonomskog vijeća, kao i Nadbiskupijskog pastoralnog vijeća. Rado odlazi i na dekanatske sastanke svećenika.

Čini mi se da najviše voli susrete s vjernicima u župama u raznim prigodama, poput pastirskih pohoda, krizmi, susreta uoči krizmi, župnih blagdana, zornica itd. Također, veoma je otvoren za suradnju s laicima, koji uživaju njegovu veliko povjerenje. Otvoren je i za ekumenizam i međureligijski dijalog, što se najbolje vidi na primjeru Mediteranske ljetne škole, iza koje zdušno stoji od samog njezina početka. Osobno, veoma sam zadovoljan iznimnom podrškom koju naš Sud dobiva od njega, kao svoga moderatora. Na kraju, ukratko rečeno, smatram da je episkopat nadbiskupa Mate jedna veoma kvalitetna nadogradnja prethodnih episkopata.

■ **Obilježavamo 100 godina od biskupije u Rijeci. Vi ste iz Gorskog kotara i veći dio života radite i djelujete u ovom gradu, a bili ste na službama koje su Vam omogućile upoznavanje prostora i ljudi kako Riječko-senjske**

tako i Riječke nadbiskupije. Možete li navesti neke karakteristike katolika naše nadbiskupije sastavljene od različitih krajeva i mentaliteta?

Možda bi na ovo zanimljivo pitanje kvalitetniji odgovor mogli dati povjesničari ili sociolozi, posebno s obzirom na uzroke određenih ponašanja naših vjernika. Ipak, pokušat ću iznijeti svoje laičko mišljenje o toj problematici, temeljeno prvenstveno na vlastitom iskustvu i određenim, makar krnjim, informacijama.

Nekadašnja Riječko-senjska nadbiskupija imala je četiri pokrajine: Liku, Kordun, Gorski kotar i Hrvatsko primorje. Ogulinci ne žele pripadati ni jednoj od tih pokrajina pa vole reći da oni spadaju u Ogulinski kraj. Odmah ću reći kako je taj kraj s vjerničkog aspekta jedan od najboljih. Kordun je također u okrilju Riječko-senjske nadbiskupije bila jedna od najreligioznijih pokrajina, dok su Ličani mentalitetom nešto tvrdi od Kordunaša, pa se to ogledalo i u njihovu odnosu prema vjeri i Crkvi. No nakon Domovinskog rata, doseljavanjem brojnih Hrvata iz Bosne u Liku došlo je pomalo do promjene „krvne slike“, pa je sada i taj kraj prosječno religiozniji nego prije.

Kada je pak riječ o mom Gorskom kotaru, valja poći od činjenice kako on po mnogočemu nije monolitan, osim možda po mirnom i skromnom mentalitetu njegovih stanovnika. Naime, na tom relativno malom području koriste se sva tri hrvatska narječja. Što se vjerskog života tiče, Gorani su iskreno pobožni katolici. Ipak, ovisno o povijesnim mijenama, prvenstveno o većoj ili manjoj prisutnosti bezbožne komunističke ideologije, negdje je taj vjernički život bolji, negdje nešto lošiji. Dakako, s demokratskim se promjenama dogodio kvalitativan skok u svim sredinama, što se posebno ogleda u obnovi crkvenih objekata, ali i intenzivnijem vjerničkom životu. Ipak, velik problem Gorskog kotara njegova je depopulacija pa je u njegovim sve manjim sredinama teško organizirati nešto više od onog klasičnog pastorala (sakramenti, sakramentali, pučke pobožnosti i hodočašća).

Najteže je navesti karakteristike naših katolika u Primorju. Tu ponajprije treba odvojiti katolike grada Rijeke od ostalih. Grad Rijeka je nakon Drugog svjetskog rata bio naseljen stanovnicima iz čitave bivše države, a to se ponovilo i u nekoliko navrata kasnijih decenija, no sada više s Hrvatima iz Gorskog kotara, Slavonije, kvarnerskih otoka, Dalmacije te Bosne i Hercegovine. Svi su oni donijeli

nešto od svog stila vjere i duhovnosti, tako da je na kraju teško opisati profil jednog riječkog katolika.

Izvan grada Rijeke još se i danas osjećaju, premda u nešto manjoj mjeri, poguban utjecaj liberalizma i komunizma još iz prve polovice 20. stoljeća, koji je tada zahvatio veći dio Primorja. Moguće da je i nesnalazjenje pojedinih crkvenih ljudi dijelom tome kumovalo. Srećom, neki su dijelovi ostali sačuvani, poput npr. Grobinštine. Dakako da je i izvan Rijeke bilo ranije spomenutih doseljavanja, pa su novopridošli katolici „ubrizgali svježu krv“ u tamošnji vjernički život. Katolici grada Rijeke i ostalog Primorja svakako imaju više ponuda od onih iz Gorskog kotara, i to u različitim duhovnim zajednicama i pokretima, kao i raznim događanjima na kulturnom i duhovnom planu, što bitno obogaćuje njihov vjernički život. No ostaje pitanje kako više privući mlade, kao i ostale ljude, posebno one koji su daleko od Crkve ili su joj protivni.

■ **Kakve su bile okolnosti rađanja Vašeg duhovnog poziva i koja su sjećanja iz vremena Vas kao mladog svećenika?**

Moram odmah reći kako se okolnosti rađanja mog svećeničkog poziva u mnogočemu razlikuju od okolnosti kod većine današnjih duhovnih zvanja. Naime, današnja zvanja većinom se rađaju u zrelijoj dobi, dok je moje zvanje nastalo vrlo rano, još i prije osnovne škole. Isto tako mnoga su današnja zvanja plod neke radikalnije promjene života, često obraćenja, dok je kod mene gotovo sve išlo nekako pravocrtno, bez nekih većih amplituda. Pokušat ću pojasniti. Zbog specifične obiteljske situacije ja sam gotovo od prvih godina života odrastao uz ujaka svećenika, sada pok. Ivana Jurkovića, i uz tetu Miciku, njegovu domaćicu. Kako bi ujak dobivao premještaj iz pojedine župe, tako smo se selili od Saborskog, preko Lađevca, pa sve do Gerova, gdje sam završio osnovnu školu, a kasnije imao i mladu misu. Ujak je bio veoma pobožan i revan svećenik, ali i jako dobar čovjek, pa mi je odmalena bio uzor. Tako sam već s tri, četiri godine života počeo ministrirati, kako bih bio što bliže oltaru. Mogu slobodno reći da sam, otkad znam za sebe, želio biti svećenik. I to se nakon sjemeništa u Pazinu i Rijeci i ostvarilo 15. lipnja 1983.

Inače, bilo je to vrijeme sve većeg buđenja vjerničke i nacionalne svijesti, ususret prijelomnih događaja za našu domovinu početkom devedesetih godina. I dandanas rado se sjećam velebna Nacionalnog euharistijskog kongresa

(NEK) u Mariji Bistrici 1984. godine. Tadašnja komunistička vlast na sve je načine nastojala umanjiti broj vjernika koji se tamo okupio, a taj broj bio je preko tristo tisuća. U to vrijeme još nije bilo školskog vjeronauka, nego samo župne kateheze, većinom kao priprema na sakramente prve pričesti i krizme. No, mi smo u Viškovu i na Vežici, gdje sam bio župni vikar imali katehezu za sve razrede, kao i za mlade. Njihov broj se iz godine u godinu sve više povećavao, kao i sudjelovanje ostalih vjernika u liturgijskom životu tih župa. S Vežice se i danas sjećam blago-

Najteže je navesti karakteristike naših katolika u Primorju. Tu ponajprije treba odvojiti katolike grada Rijeke od ostalih. Grad Rijeka je nakon Drugog svjetskog rata bio naseljen stanovnicima iz čitave bivše države, a to se ponovilo i u nekoliko navrata kasnijih decenija, no sada više s Hrvatima iz drugih dijelova naše zemlje. Svi su oni donijeli nešto od svog stila vjere i duhovnosti, tako da je na kraju teško opisati profil jednog riječkog katolika.

slova obitelji koji je zbog veličine župe znao trajati i po tri mjeseca. Znalo je biti i komičnih situacija, ali sve u svemu nosim prekrasna iskustva iz tog vremena.

■ **Odnedavno ste u mirovini, nakon dugogodišnjeg predavanja Kanonskog prava na Teologiji u Rijeci. Zašto nema više visokoškolske ustanove, što je ona značila i kako dalje s obzirom na nepostojanje akademske teološke strukture ovdje?**

Ovo je za mene jedno uistinu bolno pitanje. I to ne samo zato što sam na toj visokoškolskoj teološkoj ustanovi završio svoj diplomski studij, niti stoga što sam na njoj predavao gotovo tri desetljeća, već prvenstveno zato jer je Teologija u Rijeci imala puno šire značenje od jedne strogo visokoškolske ustanove. Naime, redovito organizirajući razne teološko-pastoralne seminare, kao i znanstvene simpozije, ona je značila nezamjenjiv doprinos konkretnoj pastoralnoj praksi, ali i produbljenu teološke i filozofske misli na ovim našim prostorima zapadne Hrvatske, ali i šire.

Paradoksalno zvuči da je ova ustanova uspjela opstati u vrijeme komunizma i zabrana, a sada, u vrijeme demokra-

cije i vjerskih sloboda, nakon tridesetak godina prestaje sa svojim radom. Istina, možemo se složiti oko nekih objektivnih poteškoća koje su tome doprinijele, poput drastična smanjenja broja studenata i, posljedično, financijske neodrživosti takvog studija. No ostaje nekako dojam da su mjerodavni ipak mogli više učiniti. Danas naši bogoslovi i vjernici laici, koji se spremaju za neku crkvenu službu, studiraju u Zagrebu, Padovi i Rimu, što ima svojih prednosti, ali i nedostataka. No ako smo na taj način možda i kompenzirali nedostatak nastavne uloge Teologije u Rijeci, onu njezinu širu ulogu ipak nismo. Stoga mi se sviđa ideja o osnivanju jednog znanstvenog teološkog instituta u Rijeci, koji bi mogao biti barem nekakvo kompromisno rješenje u novonastaloj situaciji.

■ **Što mislite da je važno za poslanje Crkve na ovome području, odnosno što biste poručili svima onima koji su aktivni u pastoralu, svećenicima i laicima?**

Smatram da je poslanje Crkve svugdje, pa tako i na ovom našem području, jednako: navijestiti Isusa Krista kao jedinog Spasitelja svijeta. Ono što može biti različito, s obzirom na vrijeme i prostor, jest način, modus tog navještaja. Kao prvo, naši svećenici i laici, aktivni u pastoralu, trebali bi uvijek imati na pameti riječi svetog pape Pavla VI., koji je jednom rekao kako današnji čovjek ne treba učitelje u vjeri već svjedoke, a učitelje samo ako su i svjedoci.

Kako bi netko uistinu mogao biti Isusov svjedok, treba najprije u njega iskreno povjerovati i čitavim ga bićem uzljubiti te ga potom vjerno nasljedovati. U čemu? Prvenstveno u ljubavi prema bližnjemu. Isus je rekao svojim učenicima: *Ovo je moja zapovijed: ljubite jedni druge kao što sam ja Vas ljubio! Veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život položi za svoje prijatelje (Iv 15, 12-13).* Dakle, ljubiti jedni druge, i to bezgranično, ako treba i do smrti. Poput samog Isusa. To je visok ideal, ali ne i neostvariv. Povijest kršćanstva to potvrđuje. No nije li i svakodnevno trošenje života iz ljubavi za druge u našim obiteljima, zajednicama, bolnicama i drugdje također ostvarivanje tog ideala? Samo takvom sebedarnom ljubavlju možemo dokazati i svoju vjeru i ljubav prema Isusu, prema Bogu.

To je moja poruka svima nama u pastoralu. Bez takvog života ne možemo biti autentični svjedoci Isusa Krista i uspješni navjesticitelji i graditelji kraljevstva Božjeg. Posebno ne na ovom našem području, čiji su stanovnici vrlo osjetljivi na istinoljubivost i vjerodostojnost kod svih, a napose kod nas vjernika.

Istaknuti teolog rođen u Rijeci, Severino Dianich, na Dan sjećanja na fojbe i egzodus Talijana 10. veljače ove godine održao je u Firenci govor koji prenosimo u cijelosti.

Zašto smo otišli iz Rijeke

„Riječ je o egzilu oko 300 000 izbjeglica između 1943. i 1952. godine iz provincija gradova i zaleđa Pule, Rijeke i Zadra. Izbjeglice su napustili vlastitu zemlju bježeći od gladi i siromaštva tih godina. Bijeg je bio i radi želje za životom u slobodi od opresivna Titova režima i diktature. O tome govorim iz vlastita iskustva, a ne kao povjesničar.“

Sjećamo se naše prošlosti, lijepih i ružnih trenutaka. Kao izbjeglice iz Rijeke najprije smo se u listopadu 1948. našli u centru za razmještaj izbjeglica u Udinama, odakle smo poslani u kamp za izbjeglice u Gaetu (u Laciju). Nije to bila današnja prekrasna turistička Gaeta već jadna i siromašna Gaeta nakon Drugog svjetskog rata, 1948. Nakon toga život je išao dalje; neki su se problemi riješili, a drugi su se pojavili.

Ja sam došao u Sjemenište u Pisu jer je posljednji riječki biskup Ugo Camozzo bio imenovan nadbiskupom Pise. Naime, za razliku od danas, tada se ranije odabiralo zvanje, pa sam ja već s 15 godina znao da ću biti svećenikom. Danas sam još ovdje kao svećenik s 90 godina. Dakle, u nadbiskupiji u Pisi, koja je postala stjecište riječkih svećenika i sjemeništara/bogoslova, okupilo se 25 osoba koje će potom pastoralno djelovati u toj nadbiskupiji.

Godine 1958. zaređen sam za svećenika. Pastoralno sam djelovao u Pisi, a predavao sam teologiju na više crkvenih visokoškolskih ustanova u Italiji i inozemstvu te bio stalno zaposlen na Teološkom fakultetu u Firenci.

Najprije želim izreći molbu, koja se međutim već prekršila u praksi, a to je da nitko ne vrijeđa naše mrtve i naše trpljenje iskorištavajući ga za političku polemiku jer to je nedostojno. Mrtvi i oni koji trpe ne smiju se koristiti u stranačkim bitkama.

Pojasnio bih da, kad se govori o Danu sjećanja, onda se misli na fojbe koje postaju slika, istinita i efikasna jer ukazuje na strahotu zločina. Riječ je o broju između 4000 i 11 000 žrtava čišćenja 1943. i onda 1945. No ustvari nije riječ samo o fojbama. Radi se o egzilu oko 300 000 izbjeglica između 1943. i 1952. godine iz

provincija gradova i zaleđa Pule, Rijeke i Zadra.

Izbjeglice su napustili vlastitu zemlju bježeći od gladi i siromaštva tih godina. Bijeg je bio i radi želje za životom u slobodi od opresivna Titova režima i diktature. O tome govorim iz vlastita iskustva,

Koju životnu lekciju iz toga izvući? Zar smo od *Deutschland über alles* danas došli do *Make America great again*? Preko Mileila u Argentini i hinduističkog konfesionalizma Modyja do zabrinjavajuće revalorizacije nacizma u Njemačkoj, nacionalizmi ponovno stupaju na scenu. Nacionalizmi koji su uzrokovali dva svjetska rata. Samovelicanje vlastita naroda, zatvaranje granica među narodima, suprotstavljanja među državama umjesto solidarnosti, čini mi se da nas vraćaju stoljećima nazad u hod civilizacije.

a ne kao povjesničar. Iz Rijeke sam pa ću govoriti iz osobnoga primjera regionalne riječke perspektive, o svojim iskustvima i svojim utiscima.

Često se pitam koji su bili razlozi egzila. Zašto 300 000 ljudi odlazi? To povjesničari istražuju. Hrvatska je ušla u EU, a arhivi su otvoreni u vidu postizanja znanstvenih i historiografskih rezultata. Ja mogu govoriti kao svjedok, ali nisam povjesničar. Jedan sam od posljednjih svjedoka, jer rođen sam 1934. godine.

Glade moje obitelji, pritisak da se napusti grad nije bio ideološke i političke prirode već se on dogodio uslijed siromaštva koje nas je dovelo do iskustva gladi. Sjećam se načina na koji sam mazio marmeladu: malo marmelade na kruh tako da kap marmelade bude dovoljna za cijelu krišku kruha. Još jasnije sjećam se redova za kruh: ja sam bio u redu za kruh u jednoj pekari, moj brat u drugoj, a majka u trećoj, svi u nadi da ćemo dobiti bar nešto. Onda bi mi na pulu pekar rekao: *El pan xe finido*. (Kruha više nema.) i vratio bih se kući prazne torbe.

To je bio prvi motiv. Prije analize misaonih strujanja, ideologija ili ideala trebalo bi čvrsto stajati na zemlji. Siromaštvo i glad bili su uzrokovani kako krizom gospodarstva nakon rata tako i politikom Titova režima, koja je s jedne strane nacionalizirala sredstva proizvodnje, a s druge izvozila proizvode u inozemstvo. Naime, mi smo vidjeli kako se u Trst vlakovima izvoze svakakva dobra, dok smo u Rijeci gladovali. Režim je trebao stranu valutu zbog potrebe razvoja gospodarstva i osobito razvoja teške industrije, još sve pod modelom i utjecajem SSSR-a, kao i proizvodnje oružja. Naš je kruh onamo odlazio.

Od gladi, još snažniji razlog odlaska bila je opresivna i nepodnošljiva režimska politika koja je negirala najosnovnije slobode.

Severino Dianich, rođen 1934. u Rijeci, svećenik je nadbiskupije Pisa (Italija) i istaknuti teolog. Predavao je na Teološkom fakultetu u Firenci i na Papinskom sveučilištu Gregoriana kao i diljem svijeta. Bavi se pastoralom kulture, dugogodišnji je urednik časopisa *Vivens homo*, utemeljio je poslijediplomski studij teologije i crkvene arhitekture. Godine 1967. osnovao je Udrugu teologa Italije, kojoj je predsjedao od 1989. do 1995. Autor je brojnih znanstvenih članaka na talijanskom jeziku i stranim jezicima. Papa Franjo imenovao ga je 2023. članom 16. Skupštine Sinode biskupa.

Tražili ste od mene svjedočanstvo, stoga mi se čini primjerenim subjektivan doprinos, više negoli objektivan sud. Naime, godinama sam hodao u probušnim tenisicama. Cipela nije bilo tijekom rata, a nakon rata još manje. Napokon se proširila vijest da su kod *Bate* došle tenisice. (Vjerujem da *Bata* postoji i danas u Firenci!?) Tako smo i mi poželjeli kupiti makar jedan par, ali su nam u dućanu rekli da treba donijeti potvrdu. „Kakvu potvrdu?“ pitali smo začuđeno. „Potvrdu kvartovskog kontrolora Partije, nadstojnika stanara.“ odgovorili su nam. Tata je brzo otišao do toga nadstojnika kako bi dobio povrdu. No on mu nije dao potvrdu govoreći: „Vi se nikada ne pojavljujete na sastancima Partije i zato ne možete dobiti potvrdu, stoga nema cipela za dijete.“ To je samo jedan primjer koji zorno pokazuje što je opresija jedne diktature.

Po mojem mišljenju, glavni razlog egzodusa nije bio ideološki, odnosno nije bilo spašavanje našeg nacionalnog talijanskog identiteta. To, međutim, ne znači da nam nije bilo stalo do tog identiteta. Ne smatram dakle da je očuvanje nacionalnog duha, ili ako želite nacionalističkog duha, bio glavni razlog za napuštanje vlastita grada. Među ostalim, nacionalizam je tih godina značio filofašizam, a oni koji su bili kompromitirani Fašističkom strankom, pobjegli su prvih dana, ako već nisu završili u fojbama.

Treba reći da je kultura Rijeke tijekom povijesti uvijek bila kozmopolitiska i otvorena. Rijeka je bila sastavni dio Austro-Ugarske; odnosno dio Ugarske; kao *corpus separatum* imala je visoku autonomiju; znala je upravljati sobom i povijesti braneći svoj talijanski jezik i kulturu u ugarskom razdoblju; znala je upravljati sobom i kao potpuno neovisan grad-država kada je na izborima 1921. uvelike

pobijedio autonomaš Zanella. Školski sustav većinom je bio na talijanskom jeziku, ali i s nastavom na mađarskom i hrvatskom. Dakle, Rijeka je bila grad otvoren raznim mogućnostima. Oprezija, manjak slobode i razaranje našega dostojanstva uzrokovali su napuštanje grada. Sve promjene tijekom povijesti nikada nisu Riječane potakle na odlazak. Rijeka je mogla ostati kozmolitski grad i unutar Jugoslavije i njezine suverenosti, da je Jugoslavija imala demokratski sustav koji poštuje manjine i slobodu, a toga nije bilo. U većini slučajeva, zbog ljubavi prema slobodi i želji za dostojanstvenim životom u ekonomskom smislu, postali smo izbjeglice.

Bili smo izbjeglice u domovini. Kontradikcija je bilo mnogo i nakon što smo došli u Italiju. Smatralo nas se ovdje u Italiji fašistima koji su pobjegli iz Titova komunističkog raja. Često nismo bili dobro prihvaćeni. Italija je Jugoslaviji platila ratnu štetu, kao što je uslijed mirovnih ugovora morala, koristeći naše nekretnine koje su tamo ostale, bez da se nas obešteti. Naša su dobra iskorištena za to nama iza leđa. Kao što vidite, bilo bi dugo i složeno o tome govoriti i u političkom smislu. Jadan je bio i način našeg prihvata u Italiji. U Gaeti, kampu za izbjeglice, živjeli smo u prostoru 4 x 4 metra, u hodniku oronule vojarnje, sa slamnatim madracom, nekoliko stolica i tanjurom guste juhe za ručak.

Koju životnu lekciju iz toga izvući? Ako je povijest učiteljica života, neka svatko iz nje uči ono što mu se čini važnim. Ja ću vam reći svoje mišljenje, bez pretenzije da ono vrijedi više od onoga što znači svjedočanstvo jedne osobe. U odnosu na današnje nerazumno buđenje nacionalizama na globalnoj razini, od ove naše povijesti možemo puno toga naučiti. Iznenađeni smo da se opet vraćaju ideološke pozicije koje su uzro-

kovale toliko štete i donijele toliko suza i krvi diljem svijeta. Zar smo od *Deutschland über alles* danas došli do *Make America great again*? Svjestan sam da je to neugodno pitanje, ali sličnosti i analogije očite su. Preko Mileila u Argentini i hinduističkog konfesionalizma Modyja do zabrinjavajuće revalorizacije nacizma u Njemačkoj, nacionalizmi ponovno stupaju na scenu. Nacionalizmi koji su uzrokovali dva svjetska rata. Samovelicanje vlastita naroda, zatvaranje granica među narodima, suprotstavljanja među državama umjesto solidarnosti, čini mi se da nas vraćaju stoljećima nazad u hod civilizacije.

Mi Talijani Rijeke, Julijske krajeve i Dalmacije bili smo među posljednjim žrtvama. No na Balkanu, sjetite se samo Sarajeva, tih je žrtava bilo i poslije, u ratu od prije tridesetak godina. Nama, Talijanima iz Pule, Rijeke i Zadra, našim udrugama, čijem djelovanju pomažu i mlade generacije, ostaje zadaća da svjedočimo kako je moguće očuvati bogatstvo i tradiciju naše kulture, a to je i jamstvo mira i kulturna obogaćenja. Dok živimo diljem svijeta i preko raznih granica, zahtijevamo istodobno i od vlasti Republike Italije da nas podržavaju u očuvanju toga našeg spomena kao čimbenika u jednoj viziji, pa i u politici, koja čuva i valorizira kulturne identitete tako da se ne zatvara pred drugima već da se otvara svijetu, onkraj svih granica i u bogatstvu kultura među kojima živimo. Upravo kako kaže ime naše udruge talijanskih izbjeglica iz Rijeke – *Fiumani Italiani nel mondo*.

Pripremio: Marko Medved

(Tekst na hrvatskom jeziku u međuvremenu je objavio Novi list 1. ožujka 2025. u prilogu Pogled. Izvorni talijanski tekst objavilo je webportal osservatoriobalceni.org i dnevnik *La Voce del popolo* iz Rijeke 4. ožujka 2025.)

Krštenje željom (I. dio)

Postoje iznimke od krštenja vodom: moguće je biti spašen „krštenjem krvi“ (mučeništvo za Krista) ili „krštenjem željom“ (tj. izričita ili čak implicitna želja za krštenjem).

Ovom nizu nastojat ćemo detaljnije razraditi svaki aspekt sakramenta željom. Počet ćemo izlaganjem sakramenta krštenja.

BIBLIJSKI TEMELJ KRŠTENJA ŽELJOM

Obraćanje Kornelijeve kuće čini se kao slučaj krštenja željom u Svetom pismu. U ovom slučaju znamo da Kornelije i njegova kuća još nisu bili kršteni vodom (jer nakon tog iskustva Petar naređuje da odu primiti krštenje vodom; Djela 10:47-48). Dok su još bili u svom pretkrskom stanju, čuli su navještaj evanđelja od Petra (10:34-43), a kako su odgovorili na njega, Duh Sveti sišao je na njih i omogućio im da govore drugim jezicima (10:44-46). To je Petru dokazalo da su prihvatljivi Bogu i da ne moraju postati Židovi kako bi postali kršćani.

Budući da je prijem Duha Svetoga jedno od blagoslova spasenja i povezan je s krštenjem, čini se da su oni zahvaljujući svom odgovoru na evanđelje stavljeni u stanje milosti i ispunjeni Duhom Svetim, iako još nisu primili krštenje vodom. Stoga bi se činilo da su spašeni krštenjem željom, a Bog im je dopustio sudjelovati u blagoslovima spasenja koji su obično povezani s krštenjem (Djela 2:38), čak i prije primanja sakramenta. Međutim, Petar brzo inzistira na tome da prime sakrament krštenja, koji je njihova želja za Kristom već inicirala.

Drugi mogući primjer krštenja željom jest razbojnik na križu. U njegovu slučaju znamo da nije bio kršten. Krist mu daje učinke krštenja i preporođenja bez poljevanja vodom.

VJERA U KRŠTENJE I POČETCI KRŠĆANSTVA

U *Credo* ispovijedamo: Vjerujem u jedno krštenje za oprostjenje grijeha. Kako, dakle, onda pomiriti krštenje vodom i krštenje željom? Kršćani su također uvijek shvaćali da je nužnost krštenja vodom normativna, a ne apsolutna nužnost. Postoje iznimke od krštenja vodom: moguće je biti spašen „krštenjem krvi“ (mučeništvo za Krista) ili „krštenjem željom“ (tj. izričita ili čak implicitna želja za krštenjem). Sva tri krštenja zapravo su jedno jer, kako kaže aktualni Katekizam, sva ona donose plod krštenja, što je jedino važno jer tome smjera krštenje – preporođenju duše. Jedan su od primjera katekumeni Crkve. Katekumeni su osobe koje traže

Videnje stotnika Kornelija,
Gerbrand van den Eeckhout
(Nizozemska, 1621. – 1674.)

Piše: Goran Žan
Lebović Casalonga

krštenje i ulazak u Katoličku Crkvu. Što se događa ako bi katekumeni, nažalost, preminuli prije svoga krštenja? Crkva je oduvijek vjerovala da je zbog njihove želje za krštenjem Bog već dao tu milost njihovim dušama. Stoga bi im bio priređen katolički sprovod, uz veliku nadu da su na putu prema nebu.

Ovo je nešto čega je Crkva uvijek bila svjesna. Na primjer, 256. godine Ciprijan iz Kartage izjavio je o katekumenima koji su podnijeli mučeništvo prije krštenja: Si-

7:15), a 400. godine kaže: *Ne oklijevam staviti katoličkog katekumena, gorućeg od božanske ljubavi, ispred krštenog heretika. Čak unutar same Katoličke Crkve stavljamo dobrog katekumena ispred zlog krštenog. Da mjesto krštenja ponekad nadoknađuje patnja, potkrijepljeno je značajnim argumentom koji isti blaženi Ciprijan iznosi iz okolnosti razbojnika, kojemu, iako nije bio kršten, rečeno je: 'Danas ćeš biti sa mnom u raju' [Lk 23:43]. Razmišljajući o tome iznova, nalazim da ne samo patnja*

zbog imena Kristova može nadoknaditi ono što nedostaje u pogledu krštenja, već i vjera i obraćenje srca [tj. krštenje željom] ako, možda, zbog okolnosti vremena, ne može se pribjeći proslavi otajstva krštenja (O krštenju, Protiv donatista 4:21-29). U svom kapitalnom djelu „O Božjoj državi“ 419. piše: Onima koji, premda nisu primili kupelj preporođenja, umiru zbog ispovijesti Krista — to im koristi isto koliko i da su bili oprani u svetoj kupelji krštenja. Jer onaj koji je rekao: 'Tko se ne rodi od vode i Duha, neće ući

u kraljevstvo nebesko' [Iv 3:5], napravio je iznimku za njih u onoj drugoj izjavi u kojoj kaže ništa manje općenito: 'Tko me ispovijedi pred ljudima, i ja ću njega ispovijediti pred svojim Ocem, koji je na nebesima' [Mt 10:32] (O Božjoj državi 13:7).

U sljedećem broju donosimo govor sv. Tome Akvinskoga o krštenju željom te ono što nas Katekizam i Crkva uče po tom pitanju.

Sv. Augustin 400. godine izjavljuje:

Ne oklijevam staviti katoličkog katekumena, gorućeg od božanske ljubavi, ispred krštenog heretika.

Čak unutar same Katoličke Crkve

stavljamo dobrog katekumena ispred zlog krštenog...

(O krštenju, Protiv donatista).

gurno nisu lišeni sakramenta krštenja oni koji su kršteni najuzvišenijim i najvećim krštenjem krvlju, o kojem je Gospodin također rekao da ima 'krst s kojim treba biti kršten' (Luka 12:50) (Pisma 72 [73]:22).

Sv. Augustin izjavljuje nam 395. godine: *Postoje tri načina na koja se grijesi oprastaju: u krštenju, u molitvi i u većoj poniznosti pokajanja; ali Bog ne oprašta grijeha osim onima koji su kršteni (Propovijedi katekumenima o Vjerovanju*

Evandjelje iz poliklinike Gemelli

Piše:
Anđela Jeličić Krajcar

Papa Franjo – iako se nije pojavljivao u javnosti – nije ništa skrivao. I sam je rekao liječnicima da javnosti kažu istinu. Ozbiljnost njegova stanja bila je na transparentan način izložena javnosti, uz dovoljno diskrecije i poštivanja privatnosti.

O d 2013., tijekom svih 12 godina pontifikata, papa Franjo uvijek je izbjegavao da njegovo zdravlje postane tema i vijest o kojoj treba izvještavati. Svoje je zdravstvene probleme nastojao riješiti kao i svaki čovjek daleko od očiju javnosti, u privatnosti – nerijetko planirajući odlazak u bolnicu tijekom „slobodnih“ dana.

Ali ove godine svjedočili smo značajnoj zdravstvenoj krizi 88-godišnjeg Pape, tijekom koje je Sveti Otac više tjedana bio u kritičnom stanju, a prema izjavi liječnika, dva puta u izravnoj životnoj opasnosti. No, kako je u intervjuu za *Corriere della Sera* izjavio voditelj liječničkog tima u poliklinici Gemelli, papa Franjo je i u vrijeme najgorih kriza bio budan, orijentiran i surađivao je s liječnicima. Istu informaciju dobili smo i u redovnim liječničkim biltenima, koje su akreditirani novinari primali uvečer, svakog dana. U njima smo čitali kako teku dani u bolnici, između terapije, fizioterapije, molitve i rada. Papa nikad nije prestao s radom, svakodnevno su njegovi najbliži suradnici donosili dokumente na pregled i potpis.

Tijekom pet tjedana hospitalizacije objavljena je samo jedna fotografija pape Franje u bolnici, i to tjedan dana prije no što je otpušten. Prije toga objavljena je i jedna kratka audiosnimka, u kojoj Papa s velikim naporom izgovara kratku zahvalu svima koji mole za njega. Papa se nije pojavljivao u javnosti punih pet tjedana, što je pokrenulo i lanac lažnih vijesti o njegovu stanju.

DISKRECIJA I TRANSPARENTNOST

Iz dana u dan, iz sata u sat svi svjetski mediji pratili su razvoj situacije, koja je mogla imati tri moguća ishoda: ozdravljenje, smrt ili pak ostavku. Nagađanja o ostavci državni tajnik Svete Stolice prokomentirao je kao „uzaludna naga-

đanja“. A sam tijekom bolesti svi su mogli pratiti u svakodnevnom doista detaljnim izvješćima liječnika i Tiskovnog ureda Svete Stolice. Stoga papa Franjo – iako se nije pojavljivao u javnosti – nije ništa skrivao. I sam je rekao liječnicima da javnosti kažu istinu. Ozbiljnost njegova stanja bila je na transparentan način izložena javnosti, uz dovoljno diskrecije i poštivanja privatnosti. Glavnu riječ u komunikaciji bolesti imali su liječnici i ravnatelj Tiskovnog ureda – i time je Papa pokazao puno poštovanje struke – kako medicinske tako i komunikacijske, odnosno novinarske. Što je time poručio? To da u njegovu okruženju ne postoje „sive eminencije“, u liku nekakvih suradnika ili tajnika koji bi u svojim rukama držali konce u Vatikanu, dok je Papa bolestan.

MOLITVA

Osim toga, Papa je iz bolnice uputio i nekoliko pisanih te jednu glasovnu poruku. U svakoj je izrazio zahvalnost svima koji mole za njega – ističući da im se i on pridružuje „s ovog mjesta“, odnosno iz bolnice. Papa, poglavar Katoličke Crkve, koja okuplja milijardu i 400 milijuna vjernika u svijetu, time je pokazao svoju prisutnost i zajedništvo u molitvi. A Crkva je zajednica ljudi koji mole, mistično Tijelo Kristovo, sjedinjeno u trajnoj hvali, koja se Bogu uzdiže sa svih strana svijeta. Što je time papa Franjo poručio? To da zna gdje mu je mjesto, u zajedništvu s povjerenim mu vjernicima koje predvodi u molitvi, prikazujući svoje boli, hvale, prošnje i zahvale.

APSURDNOST RATA

U pisanim porukama za nedjeljni *Angelus* Papa je pozivao na mir i na molitvu za mir u Ukrajini, Palestini, Izraelu, Sudanu, Kongu, Myanmaru, ističući: „Rat se s ovog mjesta čini još apsurdnijim.“ „Ovo

mjesto“ – o kojem govori Papa – jest bolnica, gdje ljudi trpe, liječe se, umiru... zbog bolesti. Istodobno, okruženi su ljudima koji ih njeguju i za njih su znak „Božje prisutnosti“, naglasio je Papa. Što je time poručio? Bolnica u kojoj ljudi daju sve od sebe kako bi spasili jedan život, potpuna je antiteza ratu. Odnosno iskustvo bolnice otkriva sav apsurd rata, koji u svijetu gazi i melje ljudske živote.

OPTIMIZAM I SRCE ZA MALOG ČOVJEKA

I na kraju, jedna riječ. *Arrivederci*. Na talijanskom jeziku „arrivederci“ znači „doviđenja“. Svoje je poruke papa Franjo završavao tom riječju i, ako se bolje zagledamo u tekst i između redaka – vidimo da je taj „arrivederci“ jedno obeća-

Bolnica u kojoj ljudi daju sve od sebe kako bi spasili jedan život, potpuna je antiteza ratu. Iskustvo bolnice otkriva sav apsurd rata, koji u svijetu gazi i melje ljudske živote, poručio je Papa.

nje: vidjet ćemo se opet. Nakon pet tjedana bolnice Papa je ispunio obećanje, pojavivši se na prozoru bolnice Gemelli kako bi pozdravio gotovo 1000 okupljenih vjernika. Papin „arrivederci“ otkriva snažnu želju za životom, za susretom s vjernicima, velik optimizam i nadu da će sve biti dobro. A s prozora bolnice pozdravio je „gospodu sa žutim cvijećem“ i dodao: „dobra je“. Time je Papa iznova pokazao da, u duhu evanđelja, u masi ljudi vidi malog čovjeka.

Izričito, ili gestama pape Franjo je i svoje bolesničke dane iskoristio kako bi nam pokazao da čovjek uronjen u molitvu, evanđelje može komunicirati u svakoj životnoj situaciji.

KAKAV DAR – Himna sv. Vidu

Povodom stogodišnjice svojega osnivanja, u jubilarnoj 2025. godini, Riječka nadbiskupija predstavlja vam Kakav dar, novu himnu posvećenu sv. Vidu, zaštitniku grada. Maestro Giovanni Geraci, kojemu je povjereno skladanje himne, znalački je i nadahnuo uglazbio izvrstan tekst profesorice Mihaele Matešić.

Piše: Andrejka Srdoč Geraci

TEKST

O sv. Vidu ne zna se mnogo. Predaja je do naših dana donijela tek spomen na njegovo mučeništvo u mladim godinama, koje je podnio zato što je bio kršćanin po svojem uvjerenju. Rođen je u rimskoj patricijskoj obitelji koja je prakticirala politeizam, odnosno tradicionalne rimske kulture. Za kršćanstvo su ga oduševili njegovi odgojitelji i uskoro je u njemu niknula klica ljubavi prema Kristu zbog koje ga je najprije odbacila njegova imućna obitelj i zbog koje je potom morao pobjeći iz Rima. U jednom od prvih govora o sv. Vidu riječki nadbiskup mons. Mate Uzinić istaknuo je da je taj sveti mladić stradao zato što je imao drukčije mišljenje od većine u onodobnom društvu jer je vjerovao u svoj izbor, u to da je nasljeđivanje Kristova primjera najveća vrijednost u životu i za tu je vrijednost bio spreman položiti svoj zemaljski život. Te nadbiskupove riječi, kao i činjenica da se nalazimo u jubilejskoj godini nade, koju je proglasio papa Franjo, bile su nadahnuće za ovu Himnu sv. Vidu. Naime zasigurno je upravo čvrsta nada u Nebo vodila mlado i hrabro srce svetca zaštitnika naše nadbiskupije u progonstvu i mučeništvu. Predaja spominje i mnogobrojna ozdravljenja koja je sv. Vid izmolio za svoje sugrađane te su stoga u himni također opjevane njegova ljubav prema bližnjima i njegova želja za spas duša.

U nadi da će nova himna ući u srca vjernika, na web-stranicama Riječke nadbiskupije moguće je preuzeti tekst i note himne u PDF formatu kao i poslušati kako zvuči.

glasa s diskantom. Naravno, svaka župa moći će izvoditi himnu u skladu sa svojim glazbenim mogućnostima.

Glavna melodija namijenjena je puku te je pisana u srednjoj melodijskoj poziciji. Nježna je i pjevna i svatko će je moći pjevati od prve.

I melodijske linije povjerene zboru, u svojoj elegantnoj jednostavnosti, vrlo su ugodne i mogu ih lako izvoditi brojni amaterski zborovi koji djeluju u našim župama.

Orguljska pratnja udvostručuje glasove i nije je teško izvesti; naravno, prisutnost mnogih snizilica u ključu (As-dur) može stvarati poteškoće, ali svečani i umjereni tempo i kratkoća istih fraza koje se više puta ponavljaju omogućavaju i manje vještim orguljašima kvalitetnu izvedbu, iako uz malo truda.

Diskant ad libitum, povjeren jednome sopranu samo u trećoj kitici, obogaćuje himnu dodatnom ljepotom, varijacijom i svečanim ugođajem. Pritom sopran nikako ne smije biti teatralan, solist iznad svijeta, nego se treba uskladiti sa zborom bez dodatna isticanja i staviti se u funkciju zbora. U slučaju da zbor nema kvalitetnu solisticu, melodija diskanta može se povjeriti i nekom instrumentu (flauti, violini, oboi i slično).

AUTORI

Mihaela Matešić doktorica je znanosti i redovita profesorica na Filozofskome fakultetu u Rijeci. Na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci i na studiju Logopedije Sveučilišta u Rijeci predaje kolegije iz područja lingvistike. Suraduje na istraživačkim projektima Hrvatske zaklade za znanost, a vodila je i više znanstvenih projekata Sveučilišta u Rijeci. U Riječkoj nadbiskupiji djelovala je kao članica radne skupine na višegodišnjem projektu održavanja vježbi za liturgijske čitače. Članica je Javnoga vjerničkog društva „Omnia Deo“, koje je svoje kanonsko priznanje dobilo upravo u Riječkoj nadbiskupiji, zahvaljujući nadbiskupu mons. Ivanu Devčiću. Na tekstovima duhovne tematike za potrebe uglazbljivanja počela je surađivati još u svojoj rodnoj župi sv. Ivana Nepomuka u Vrbovskom, gdje je voditelj župnoga zbora Zlatko Baraba do sada uglazbio veći broj njezinih pjesama. Surađivala je s mr. Andrejkom Srdoč Geraci i maestrom Giovannijem Geracijem na tekstu himne „Ti, naša hrano“ u povodu Euharistijskog kongresa 2010. godine. U Rijeci aktivno djeluje u župi sv. Terezije od Djeteta Isusa, gdje je članica župnoga pastoralnog i ekonomskog vijeća.

Giovanni Geraci, kompozitor i zborovodja, predstavnik je nove generacije autora koji se trude stvarati kvalitetnu glazbu za obnovljenu liturgiju.

Geraci suraduje s Riječkom nadbiskupijom u sklopu Nadbiskupijske škole za crkvenu glazbu, koju je zajedno s Andrejkom Srdoč ustanovio u listopadu 2008.

Na čelu Riječkog nadbiskupijskog zbora, svojom je glazbom uveličao najvažnije liturgijske događaje koji su obilježili povijest Riječke nadbiskupije u zadnjih 20 godina (Euharistijski kongres u Rijeci 2010.; Nacionalni susret hrvatskih katoličkih obitelji u Rijeci 2015. itd.), dajući time svoj doprinos u razvoju nove liturgijske glazbe za Katoličku Crkvu u Hrvatskoj, u skladu s direktivama Drugoga vatikanskog sabora. Između ostalih, tu je misa *Krist, naša nada* te kompozicije *Ti naša hrano*, *Nahratio si svoj narod* i *Cecilijo, svijetlog raja si kras*.

U povodu 100. obljetnice uspostave Riječke nadbiskupije i jubilejske godine 2025.

Posvećeno mons. Mati Uziniću, riječkom nadbiskupu

Kakav dar

Tekst: Mihaela Matešić

Himna sv. Vidu za puk, zbor (SATB), diskant ad libitum i orgulje

Glazba: **Giovanni Geraci**

Ožujak, 2025.

1925. – 2025.

U povodu 100. obljetnice uspostave Riječke nadbiskupije
i jubilejske godine 2025.

Kakav dar

Himna sv. Vidu

Tekst: Mihaela Matešić

Glazba: Giovanni Geraci

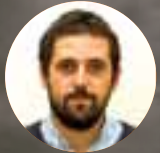
1. Kakav dar je donio nama
mladić jedan s palmom u ruci
što je hrabro slijedio Krista,
ka nebeskoj plovio luci?
Zovi nas, zovi, na put Kristov!
Vodi nas, vodi, željom istom
kao nekad tako i danas,
sveti Vide, moli se za nas!

2. Tebe bodre vjera i nada,
srce ljubav ne može skriti.
Ako su i sapete ruke,
slobodna će misao biti.
Budi nas, budi, ornina da smo!
Uči nas, uči, mišlju jasnom
da smo Božji unatoč padu,
sveti Vide, daruj nam nadu!

3. K Vodi Živoj put nam pokaži,
svjetlo pali i uz nas hodi.
Svakoj duši upravljaj jedra
dok životom nemirnim brodi.
Nosi nas, nosi, k izvorima!
Vodi nas, vodi, koracima
s tobom smjelo na put do Neba –
sveti Vide, snaga nam treba.

Drugi Kristov dolazak i sudbina usnulih

(1 Sol 4,13–5,11)

Piše:
Tomislav Zečević

Pavao tješi kršćane u Solunu da će svi članovi zajednice, „bdjeli” ili „spavali”, tj. živi ili mrtvi bili, biti spašeni upravo po Kristovoj spasonosnoj smrti, ali zato je potrebno istinski živjeti s Kristom.

Prva poslanica Solunjanima najstarija je knjiga Novog zavjeta napisana oko 51. godine po Kristu iz Korinta u pokrajini Ahaja (Grčka), samo nekoliko mjeseci nakon što je apostol Pavao morao, nakon samo dva do tri tjedna boravka, pobjeći iz Soluna u pokrajini Makedoniji (Grčka) jer su ga Židovi u tom gradu napadali i uzbunili lokalne rimske vlasti protiv njega.

Na Pavlovo propovijedanje mnogi su se Solunjani obratili i primili krštenje te je u kratkom vremenu osnovana kršćanska zajednica. Međutim, Apostol nije uspio do kraja dovršiti svoju evangelizaciju i poučiti detaljnije Solunjane o drugom Kristovu dolasku (paruziji). S obzirom na to da su prvi kršćani, uključujući samog Pavla, vjerovali da će živi dočekati paruziju, kršćanska se zajednica u Solunu nakon smrti svojih članova pita što će onda biti s mrtvima (usp. 1 Sol 4,13) i kada će Krist ponovno doći (usp. 1 Sol 5,1)?

Pavao u 1 Sol 4,13–5,11 odgovara da će, kao što je Isus umro i uskrsnuo, Bog o drugom Kristovu dolasku najprije uskrisiti mrtve vjernike, a onda preobraziti i sebi privesti žive, i to samo u njemu znano vrijeme.

Na prvo pitanje ili zabrinutost Solunjana što će biti s „usnulim”, tj. preminulim članovima kršćanske zajednice (usp. 1 Sol 4,13: *Nećemo da budete u neznanju, braćo, o onima koji su usnuli, da ne tugujete kao drugi koji nemaju vjere*), Pavao odgovara u 1 Sol 4,14-18, tješeci Solunjane da će o drugom Kristovu dolasku prvo mrtvi uskrsnuti, a onda će se živi na tajnovit način preobraziti i biti privedeni Kristu: *Doista, ako vjerujemo da je Isus umro i uskrsnuo, onda će Bog i one koji usnuše u Isusu, privesti zajedno s njime. Ovo vam uistinu velim po riječi Gospodnjoj, mi živi, preostali za Dolazak Gospod-*

nji, nećemo preteći onih koji su usnuli. Jer sam će Gospodin – na zapovijed, na glas arkanđelov, na zov trublje Božje – sići s neba. I najprije će uskrsnuti mrtvi u Kristu, a zatim ćemo mi živi biti poneseni na oblacima u susret Gospodinu, u zrak. I tako ćemo uvijek biti s Gospodinom. Tješite se dakle uzajamno ovim riječima! U ovim redcima Apostol vezuje izravno vjeru u uskrsnuće mrtvih uz vjeru u Kristovo uskrsnuće jer očito je bio siguran u vjeru Solunjana u Kristovo uskrsnuće, koje nisu ni u jednom trenutku stavljali u pitanje. Na taj način Pavao dovršava svoju evangelizaciju u utvrđuje vjeru Solunjana na čvrstim temeljima vjere u Kristovo uskrsnuće, koje ostaje jedini siguran izvor spasenja.

U ovim redcima Apostol vezuje izravno vjeru u uskrsnuće mrtvih uz vjeru u Kristovo uskrsnuće jer očito je bio siguran u vjeru Solunjana u Kristovo uskrsnuće, koje nisu ni u jednom trenutku stavljali u pitanje.

Na drugo pitanje ili zabrinutost kada će se dogoditi drugi dolazak Gospodnji (usp. 1 Sol 5,1: *A o vremenima i trenutcima nije, braćo, potrebno pisati vam.*), Pavao u 1 Sol 5,2-11 ne odgovara kada već kako će se on dogoditi. Naime, u 1 Sol 5,2-3 Apostol upozorava Solunjane da će drugi Kristov dolazak biti iznenađan kao kradljivac u noći ili kao trudovi u trudnice: *Ta i sami dobro znate da Dan Gospodnji dolazi baš kao kradljivac u noći. Dok još budu govorili ‘Mir i sigurnost’, zadesit će ih iznenađna propast kao trudovi trudnicu i neće umaći.* Stoga ih Apostol u 1 Sol 5,4-8 poziva da

trezveno bdiju nad sobom i svojim djelima, da žive vjerodostojnim i posebnim kršćanskim načinom života „kao sinovi svjetlosti i sinovi dana”, izbjegavajući tamu grijeha: *Ali vi, braćo, niste u tami, da bi vas dan mogao zaskočiti: ta svi ste vi sinovi svjetlosti i sinovi dana. Nismo doista od noći ni od tame. Onda i ne spavajmo kao ostali, nego bdijmo i trijezni budimo. Jer koji spavaju, noću spavaju; i koji se opijaju, noću se opijaju. A mi koji smo od dana, budimo trijezni, obucimo oklop vjere i ljubavi i stavimo kacigu, nadu spasenja!* U ovom tekstu Pavao naglašava bogoslovne kreposti vjere, ljubavi i nade kao temeljne kršćanske vrijednosti koje nam Bog dariva i koje bi svaki kršćanin i cijela kršćanska zajednica trebala živjeti, koje je već istaknuo na početku Prve poslanice Solunjanima. Naime, u 1 Sol 1,4 Apostol hvali djelotvornu vjeru, zauzetu ljubav i postojanu nadu koju je zamijetio kod Solunjana, kao vidljive znakove njihova novog života u Kristu.

U 1 Sol 5,9-10 Pavao jasno izriče koji je cilj bdjenja i budnosti, to je spasenje: *Ta Bog nas nije odredio za gnjev nego da imamo spasenje po Gospodinu našem Isusu Kristu, koji je za nas umro da – bdjeli ili spavali – zajedno s njime živimo.* Ovim riječima Pavao još jednom tješi kršćane u Solunu da će svi članovi zajednice, „bdjeli” ili „spavali”, tj. živi ili mrtvi bili, biti spašeni upravo po Kristovoj spasonosnoj smrti, ali zato je potrebno istinski živjeti s Kristom.

Apostol završava cjelokupnu pouku o drugom Kristovu dolasku i uskrsnuću mrtvih (4,13–5,11) potičući Solunjane da se međusobno tješe, izgrađuju i, u konačnici, ustraju u svojoj novostečenoj kršćanskoj vjeri: *Zato, tješite se uzajamno i izgrađujte jedan drugoga, kako i činite (1 Sol 5,11).*

O ŽAJFI I ČISTOĆI...

Jeste li ikad pokušali sami napraviti sapun? Ako jeste, ovo je priča za vas.

Piše: Karmen Delač-Petković

Danas zaista svatko može napraviti svoj sapun. Dovoljno je malo istražiti internet, a onda nabaviti svu potrebnu opremu: silikonske kalupe različitih oblika, ukrasne pečate, suho cvijeće, zaštitne rukavice i alkohol za čišćenje. Trebate i materijal: gotovu bazu za sapun koju na vatri otopite pa joj onda, prema želji, dodajete aromatično ulje, odabranu boju i ukrase. Kad se smjesa ohladi, proizvod istisnete iz kalupa, još samo lijepo zapakirate i dobili ste „domaći sapun”. Eureka!

Međutim, taj vaš sapun je sve samo nije domaći. A evo kako se, sve do sredine 20. st., izrađivao pravi domaći sapun u Gorskom kotaru. No najprije, zašto se uopće izrađivao domaći sapun? Zato što tada nije bilo ni toaletnih sapuna, ni sapuna za pranje odjeće, a još manje deterdženata, pa su domaćice bile prisiljene same proizvoditi sapun za potrebe svoje obitelji. Bilo je to vrijeme kada su goranska kućanstva bila samodostatna u tolikoj mjeri da su kupovala samo tri proizvoda: sol, šibice i petrolej. Ako ste imali novaca, mogli ste na tržnici kupiti i sapun kakav su domaćice proizvodile u kućnoj radinosti. Tako biste se poštedjeli poprilična truda jer domaći sapun nije bilo lako proizvesti. A evo i kako se to radilo...

Za početak, sapun se kuhao u dvorištu, a nikad u zatvorenom prostoru, daleko od životinja, ljudi i, posebno, djece. Kao mala, smjela sam samo viriti kroz prozor i čuditi se bakinu poslu. To je zato što je procedura uključivala kemikalije koje vrlo burno reagiraju i mogu nanijeti teške opekotine, odnosno trovanja od udisanja smrdljivih i otrovnih plinova. Zato se uvijek radilo u dugačkim rukavima, s rukavicama, pregačom, povezanom kosom, naočalama...

Najprije bi domaćice – jer kuhanje sapuna bilo je ženski posao – u kišnici skuhale veću količinu životinjske masti, loja i govedjih kostiju, a onda bi u lonac polako dodavale kaustičnu sodu, tzv. *lageštajn*. Od toga se razvila velika toplina, a sadržaj se jako

zapjenio pa je i lonac morao biti vrlo velik. Neki bi dodali i manju količinu kuhinjske soli. Bilo je jako važno poznavati količine sastojaka, a još više temperaturu i redosljed kojim su se dodavali kako bi se izbjegla tragedija uzrokovana nekontroliranim kemijskom reakcijom. Nakon višesatna kuhanja i miješanja smjesa se procijedila kroz gustu krpu i još malo kuhala dok se na vrhu ne bi skupio sloj sapuna koji se mogao „obrati” kuhačom i utisnuti u kalup. Tko to nije želio, mogao je odmah sve pretočiti u kalupe.

Ni gotov sapun nije lijepo izgledao (bio je sivozelene ili smeđe boje), a nije ni lijepo mirisao, zapravo, više je smrduc-

Kultura jednoga naroda ogleda se, između ostalog, i u čistoći.

kao nego mirisao. Iskusna je domaćica već i po mirisu domaćeg sapuna mogla znati jesu li upotrijebljeni dobri sastojci, i to u pravom omjeru, što je osiguravalo kvalitetu sapuna i jamčilo traženu čistoću svega opranog njime.

Tako dobiveni tekući sapun pažljivo se razlio u neku plitku posudu, kakvu staru tepsiju ili na poledinu daske za ribanje, tzv. *rifljače*. Sloj je morao biti barem tri prsta debeo. Kad se tekućina smlaćila i malo očvrstnula, rezala se nožem na četvrtaste komade veličine približno 5 x

10 cm, koje je bilo ugodno držati u šaci. Nije se smjelo predugo pustiti jer ohlađen sapun postao je vrlo tvrd i krt pa se pri rezanju drobio na komadiće. Narezani komadi ostavili bi se u tepsiji još neko vrijeme da se stegnu, a onda bi se povadili nožem ili lopaticom i poslagali na dasku da se dokraja osuše, odnosno da „dozru”, kako se govorilo. Kad bi se sapun povadio iz tepsije, na dnu bi ostala tekuća smjesa nalik želeu koju bi domaćice žlicom prikupile u kakvu bocu i kasnije koristile kao dodatak vrućoj vodi za ribanje drvenih podova. Takav sapun nije imao rok trajanja, samo ga je bilo važno čuvati na suhom mjestu. Zato su ga Goranke obično spremale u drvene *škatulje*.

Tako dobivenim sapunom pralo se sve – i tijelo i kosa i rublje. Naprosto zato što drugog sapuna nije ni bilo. Zato su svi ljudi, ne samo majke i domaćice, iznimno cijenili svoj *domaći sapun*, popularno zvan *žajfa*. Taj se kolokvijalni naziv i danas koristi u Sloveniji, s kojom Gorski kotar graniči, ali i u nekim istarskim govorima. Od ove je imenice izveden i glagol *žajfat*, što je značilo sapunati, prati, dobro trljati.

Tako se radilo u Gorskom kotaru, ali sapun čovjeka prati već dugo. Legenda tvrdi da je prvi sapun nastao slučajnom saponifikacijom, miješanjem životinjske masti, pepela i kišnice s glinenim tлом planine Sapo, gdje su se u pogansko doba spaljivale žrtvovane životinje. Ne zna se je li to istina, ali pronađeni su babilonski, egipatski i rimski zapisi s recepturama za proizvodnju sapuna.

Nitko ne zna kada se domaći sapun u Gorskom kotaru počeo tako dobivati i kad je pepeo zamijenjen sodom, ali znamo kad je proizvodnja sapuna prestala. Sredinom prošlog stoljeća presudila mu je pojava kupovnog sapuna „Albus” i „Jelen”, a kasnije i „Radiona”, našeg prvog deterdženta za koji je reklama tvrdila da „pere sam”. Šezdesetih godina 20. st. u široku su upotrebu došli i prvi kupovni toaletni sapuni s mirisom cvijeća: ruže, jorgovana, karanfila, đurđica...

I tako je *žajfa* polako zaboravljena. Mladi danas i ne znaju za *žajfu* pa ne znaju ni kolike su njezine zasluge za čistoću kuća i ukućana i što je sve dobra *žajfa* u rukama vrijedne domaćice bila kadra učiniti.

Danica koja ne zna zalaza

Piše:
Daria Ljevar

Nas dvije smo se dogovorile da nam Uskrs može biti već danas. Objasnila sam joj da je ovaj izazov bio test moje korizmene odluke i što se mene tiče da je to sve od mene. Čestitala mi je. Još ne razumijem na čemu točno, ali kako god bilo, Uskrs nam je danas.

"O zaista blažene noći, koja jedina zavrijedi znati vrijeme i čas..." Zamisli da prepoznaš trenutak svoga Uskrsa. Drhtala sam gotovo cijeli mjesec. Dok je jedan dio svijeta pljeskao, drugi je kritizirao. U redu je to, ljudi smiju tražiti autentičnost, a negodovati na osrednjost, tako nešto je ona jednom rekla. Ali što zapravo govori moj odgovor na kritiku? Koliko sam ja sebi u redu sa svim svojim neredima. Lomila sam se i očito nismo bili na "ti", a onda...

Jednog vjetrovitog jutra pogledi su nam se susreli. Htjela sam joj reći da ću sigurno zeznuti stvar i da me strah što će reći drugi. Srećom, nisam imala vremena. Koračala je pred nama, a ja sam se osjećala sigurno. Znala sam da razumije iako joj ništa nisam rekla. I dogodilo se čudo. Za nekoliko minuta postala sam sama sebi i više nego dobra. Na kraju me primila za ruku, a ostataka se ne sjećam.

Blažena ona noć i dan kad prepoznaš da je tvoja slabost potrebna. Želim ti samo da je ovog Uskrsa prihvatiš.

OBNOVLJENI SVODOVI CRKVE UZNESENJA BDM

U najstarijoj riječkoj župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije (Assunta/Vela crkva) 7. ožujka predstavljeni su obnovljeni svodovi pokrajnje lijeve lađe crkve.

Time je obilježen kraj šestomjesečnih konzervatorskih i građevinskih radova na tom dijelu sakralnog objekta. Misno slavlje tom je prigodom predvodio riječki nadbiskup i metropolit Mate Uzinić u zajedništvu sa župnikom i kanonikom Sanjinom Francetićem. Svečano misno slavlje i njemu prethodnu pobožnost križnog puta, kao i sam program predstavljanja obnovljenih svodova glazbeno su animirali Pučki kantači Župe sv. Mihovila iz Kaštel Kambelovca.

Početak korizmenog vremena nadbiskup Uzinić naglasio je u propovijedi objašnjavajući koji je smisao posta. "Post bi nas trebao odvratiti od našega egoizma, prignutosti i okrenutosti sebi samome, da se oslobodimo od gledanja samo na sebe. U ovom vremenu korizme posebno se govori o odricanju od ovoga ili onoga. O postu se govori kao o nečemu što je dobro i zdravo za nas, no to nije dovoljno jer nas usmjerava prema nama samima, što je u našem interesu. To je dobro, ali to nije kršćanski post. Kršćanski post trebao bi nas izmjestiti iz središta, kako bi se u to središte mogao staviti netko drugi." Objasnio je kako je cilj posta biti s Gospodinom. „Kada Krist u nama djeluje, onda više nije potreban post. Postigli smo ono čemu je post služio: skupa s njim prignuli smo se na svoju braću i sestre.“

Po završetku misnog slavlja okupljenim vjernicima obratio se i župnik Sanjin Francetić, osvrnuvši se na protekle radove i poteškoće s kojima su se izvođači i konzervatori susretali prilikom obnove svoda lađe župne crkve Uznesenja BDM.

„Ovo je crkva od iznimne umjetničke vrijednosti, stoga zahvaljujem i konzervatorima na prepoznavanju toga, na trudu i oko obnove ne samo svoda već i zavjetne slike posvećene blaženom kardinalu Alojziju Stepincu. Posebno zahvaljujem nadbiskupu Mati Uziniću na podršci“, poručio je župnik Francetić.

Uslijedilo je predstavljanje radova na obnovljenom svodu, prilikom čega se prvi okupljenima obratio konzervator Željko Bistrović. „Trudili smo se očuvati umjetničku posebnost ove crkve, koje ne manjka. Zahvaljujem restauratorima koji su se potrudili oko provedbe radova i popravaka; provedbi radova pristupili su kvalitetno i profesionalno. Lapidarij crkve u procesu je obnove, kao i crkva svetih Fabijana i Sebastijana.“

U nastavku govora o predstavljanju radova u župnoj crkvi Uznesenja BDM okupljenima se obratio i restaurator Grzegorz Jan Rodak, koji je objasnio kako su radovi na svodu tekli u pojedinim fazama od stabilizacije svoda do završnih radova. Osvrnuo se i na infrastrukturne poteškoće u ostvarenju radova te na održanje postignutog stanja restauracije, izrazivši nadu da će građani grada Rijeke, vjernici i posjetitelji ove župne crkve još dugo moći uživati u obnovljenom prostoru.

Obnovu još čeka lapidarij nadgrobnih spomenika u dvorištu crkve, a potrebno ga je natkriti i osvijetliti. Crkva svetih Fabijana i Sebastijana također kreće u obnovu: odobrena su novčana sredstva za obnovu pročelja i pokrajnjeg oltara. Novost je i postavljanje seizmološkog uređaja koji će pratiti podrhtavanje tla, a postavljen je radi očuvanja znamenitog Kosog tornja, zvonika pokraj župne crkve, kao i radi sigurnosti građana.

Eva Marković

Isus je uskrsnuo

Celi Križni put
kumpanjali su ga
i plakali
si ki poštuju
Isusa Krista,
a najveć Mat,
ka ni mogla
Njegovo trpjenje
fermat.
Zubi j'stiskala
da Sin, ki boluje
krvave rani
ne vidi
da j'plakala,
aš bi mu bilo još teže.
Vela jubav
otroka i mater
zavavek veže.

Razapeli su ga.
Krf je potekla.

Mučna Mat
niš ni rekla.
Nebo j'natrat
postalo črno,
ognjene strelji
hitaju,
Teške dažjene kapi
padaju,
zadnje besedi
Isusa Krista:
Oče, oprostni njini!
Ne znaju ča delaju!

Otpriete srca, judi!
Pogledajte prema nebu!

Isus je uskrsnuo
za seh nas!
Oprostil onen
ki su mu telo mučili,
al dušu nisu ubili.
Uskrsnuo je
i pasal
pul Marije Magdalene.
Nasmel se i nestal.
Šal je Ocu.
Za njini se
na vetre
cimbujal
beli vel,
uskrsnuo je!

To je njigov
Otac otel.

Saki od nas
va sebe ima
jubav Isusa Krista.
Podelimo je,
aš je njigova jubav
iskrena i čista.

Marina Česen

Gospić

SVETKOVINA
KATEDRALE

Naslovna svetkovina gospićke katedrale Navještenja Blažene Djevice Marije – Blagovi- jest proslavljena je 25. ožujka svečanim euharistijskim slavljem koje je predvodio gospićko-senjski biskup Marko Medo u zajedništvu s riječkim nadbiskupom metropolitom Matom Uzinićem, zadarskim nadbiskupom Milanom Zgrablićem, krčkim biskupom Ivicom Petanjkom, porečkim i pulskim biskupom Ivanom Štironjom te svećenicima Gospićko-senjske biskupije.

U svojoj homiliji biskup Medo istaknuo je kako je Gospićko-senjska biskupija prije tri mjeseca, u zajedništvu sa sveopćom Crkvom, započela Jubilejsku godinu u kojoj se također spominje i svoga srebrnog jubileja – 25 godina ustanovljenja mjesne Crkve. „Započeli smo kao hodočasnici nade, a u korizmenom vremenu i u cijeloj ovoj Jubilejskoj godini pozvali smo na molitvu za naše obitelji, djecu, mlade i nova duhovna zvanja. Sve nas Bog poziva da svatko na svoj način sudjeluje u životu Crkve. Večeras se u našoj katedrali Navještenja Gospodnjeg pred nama zrcali lik naše nebeske Majke Marije. Neka i naš odaziv 'evo me' bude što sličniji Marijinu. Navještenje se nije dogodilo u jeruzalemskom Hramu već u jednoj kući: i to je izuzetno važna poruka! Podsjeća nas na to kako je obitelj važno mjesto dobivanja iskustva Boga.“

Na kraju misnog slavlja riječ zahvale uputio je privremeni upravitelj župe Marko Maglič, dok je predstavnik Ličke pukovnije biskupu Medi predao prigodni poklon. Liturgijsko pjevanje predvodio je katedralni zbor pod ravnanjem Nikole Perišića.

Korenica

KRIŽNI PUT MLADIH

Drugi po redu Biskupijski križni put mladih Gospićko-senjske biskupije održan je u subotu 29. ožujka u Župi sv. Jurja mč. u Korenici. Oko dvjesto mladih okupilo se u župnoj crkvi u Korenici otkud su, nakon pokorničkog bogoslužja koje je predvodio fra Kristian Radas, krenuli planiranom rutom tijekom koje su molitvom, pjesmom, otajstvom Isusove muke i pobožnošću krunice prikazivali Bogu svoje nakane te svjedočili pripadnost Bogu i Crkvi. Tijekom svih četrnaest postaja u molitvi im se pridružio gospićko-senjski biskup Marko Medo te nekoliko svećenika koji su mladima bili na raspolaganju za sakrament ispovijedi.

Biskupijski križni put mladih završen je zajedničkim misnim slavljem u župnoj crkvi sv. Jurja mč. te zajedničkim objedom i druženjem u župnoj dvorani. Tijekom misnog slavlja u svojoj je homiliji biskup Medo pohvalio svjedočanstvo mladih sudionika, koji su bez previše riječi dokazali kome pripadaju, a to je sam Isus Krist, te poručili da mjesna Crkva ima budućnost.

VJERONAUČNA
OLIMPIJADA

Međužupanijsko-biskupijsko natjecanje iz Vjeronauka – Vjeronaučna olimpijada održano je 25. ožujka u Osnovnoj školi Plaški. Natjecanju je pristupilo 18 ekipa iz osnovnih i četiri ekipe iz srednjih škola. Tema natjecanja bila je „1100 godina od splitskih crkvenih sabora i početaka Hrvatskoga Kraljevstva (925. – 2025.)“.

Predstojnik Katehetskog ureda Nikola Turkalj otvorio je natjecanje, osnovne škole vodila je voditeljica Županijskog stručnog vijeća vjeroučiteljica Gordana Bertović, a srednjih škola predsjednik Međužupanijskog povjerenstva i član Državnog povjerenstva za natjecanje vjeroučitelj Franje Puškarić.

Konačni pobjednik među osnovnim školama jest Osnovna škola dr. Franje Tuđmana iz Korenice s mentoricom Ivanom Ivančević, a od srednjih škola prvo mjesto osvojila je Srednja škola Pavla Rittera Vitezovića iz Senja s mentoricom Anom Tomljanović. Drugo i treće mjesto u kategoriji osnovnih škola osvojile su Osnovna škola Slunj s mentoricom Andrejom Jurčević i Osnovna škola Zrinskih i Frankopana iz Otočca s mentoricom Tinom Košćak. U kategoriji srednjih škola drugo i treće mjesto osvojile su Gimnazija i strukovna škola Bernardina Frankopana iz Ogulina s mentoricom Anom Stipetić i Srednja škola Plitvička jezera iz Korenice s mentorom Antom Božićem.

Cetingrad

POSVETA OLTARA JUBILEJSKE CRKVE

Gospićko-senjski biskup Marko Medo predvodio je 13. ožujka svečano misno slavlje u Cetingradu tijekom kojega je posvetio župnu crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije i novi kameni oltar u koji je pohranio moći blaženog Alojzija Stepinca.

„Ovim činom posvećenja, kao vjernici Kristova evanđelja i članovi Kristove Crkve, želimo ostati vjerni Kristovu učenju: želimo biti ljudi mira i opraštanja. Ako su rušili naše crkve, mi njihove nećemo, štoviše, štitit ćemo ih i braniti. Kršćanin će uvijek više željeti biti nakovanj, nego čekić, opljačkan negoli pljačkaš, ubijen nego ubojica, mučenik negoli mučitelj. Crkva je poput krijesnice: potrebno joj je malo mraka da bi zasjala. I nikad se ne smije dijeliti od Krista: oni su jedno!“ rekao je biskup Medo.

Nakon pričesti biskupijski kancelar Mišel Grgurić pročitao je Svečanu povelju o posveti novog oltara te Dekret gospićko-senjskog biskupa Marka Mede kojim se župnoj crkvi u Cetingradu dodjeljuje status jubilejske crkve.

Na kraju je župnik Tolla zahvalio biskupu Medi i svim dobročiniteljima koji su pomogli u projektu postavljanja kamenog oltara.

Krivi Put

POSVETA OLTARA

Gospićko-senjski biskup Marko Medo predvodio je 22. ožujka svečano misno slavlje u Krivom Putu tijekom kojega je u župnoj crkvi Blažene Djevice Snježne posvetio novi kameni oltar u koji je pohranio moći blaženog Miroslava Bulešića.

U svojoj je homiliji biskup Medo rekao kako je oltar snažan podsjetnik na činjenicu odakle izvire ona preobražavajuća snaga koja nas čini jednim, jednom dušom. „Ne više jedni pored drugih, ne više jedni bez drugih, ne više jedni protiv drugih, već jedni s drugima, jedni za druge, jedni u drugima, tvoreći tu izvanrednu stvarnost jedne obitelji, Crkvu, zajednicu koja se odlikuje time što smo dionici istoga života, života u Isusu Kristu.“

Nakon pričesti biskupijski kancelar Mišel Grgurić pročitao je Svečanu povelju o posveti novog oltara koju je biskup Medo nakon potpisivanja uručio župniku Richardu Pavliću.

CENTAR ZA MLADE „BL. MIROSLAV BULEŠIĆ“ UGOSTIO REKTORICU SVEUČILIŠTA U RIJECI

Redovni susret u Centru za mlade u četvrtak, 27. ožujka 2025. bio je povod za razgovor ugodni s posebnom gošćom. Mladi Centra ugostili su rektoricu riječkog Sveučilišta Snježanu Prijic Samaržija. Rođena Riječanka, koja je svoje filozofsko znanje stjecala u Beogradu, Ljubljani i Zagrebu, predavala je jedno vrijeme filozofiju, politiku i etiku u riječkim srednjim školama, a od 1999. godine predaje na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta u Rijeci. Direktni kontakt sa studentima u nastavi zadržala je i tijekom oba svoja rektorska mandata, a trenutno je u fazi iščekivanja nasljednice ili nasljednika na vodećem mjestu Sveučilišta.

Ističući kako je uvijek tražila priliku za osobni razvoj i stjecanje novih znanja, rektorica je proučila studentima i mladima da se nikada ne zadovolje statusom quo u svojoj formaciji te da uvijek traže nove okolnosti u kojima mogu učiti i sazrijevati. Kao filozofske uzore navela je stoike, a osobito Marka Aurelija, no i određene nastavnike filozofije koje je susretala na svom obrazovnom putu, koji su joj bili živuća inspiracija. Na pitanje treba li filozof vladati, rektorica odgovara kako je spomenuta Platonova ideja zapravo jedan vid tzv. epistokracije u kojoj ne vlada filozof u užem smislu riječi, već znanstvenik, tj. onaj koji je upućen u znanje i u mudrost.

Takav sustav nije idealan jer ne poštuje demokratska načela, zato svaki sudionik demokratskog sustava treba težiti da usavrši svoje znanje i vještine.

Rektorica se prisjetila i začetka studija filozofije u Rijeci devedesetih godina, osobito kroz suradnju s Ivanom Devčićem, kasnije riječkim nadbiskupom i Antonom Šuljićem, svećenikom Krčke biskupije. Obojica profesora tada su organizirali tribine o bioetičkim pitanjima u riječkom Palachu za šaroliku studentsku publiku. Povjerenik za mlade vlč. Laurent Kružić moderirao je susret i na kraju u ime mladih uručio rektorici prigodan poklon.

SUSRET MLADIH S NADBISKUPOM

U sklopu redovitih tjednih susreta u Centru za mlade „Bl. Miroslav Bulešić“ u četvrtak 6. ožujka mladi su ugostili riječkog nadbiskupa Matu Uzinića.

Nadbiskup je predvodio misu uz koncelebraciju rektora Pripravnčkog sjemeništa Ivana Devčića i povjerenika za mlade i studentskog kapelana Laurenta Kružića. Ministrirali su mladi koji se redovno okupljaju u Centru i propedeuti Pripravnčkog sjemeništa.

Nakon mise održano je euharistijsko klanjanje, a program je zaključen sesijom pitanja i odgovora koju je moderirao povjerenik za sport Kristijan Perković. Kristijan je nadbiskupu postavio pitanja koja su mladi prethodno istaknuli, omogućivši otvoren i iskren dijalog. Mladi su izrazili zahvalnost nadbiskupu na gostovanju i ugodno provedenom vremenu.

NADBISKUP SE SUSREO S PREDSTAVNICIMA UDRUGE TOČKA

U petak, 14. ožujka, u prostorijama Nadbiskupskog ordinarijata u Rijeci održan je susret predstavnika riječke Udruge Točka s riječkim nadbiskupom Matom Uzinićem i pastoralnim vikarom Mariom Gerićem.

Na susretu su predstavljeni projekti koje udruga provodi na riječkom području, a koji su usmjereni prvenstveno djeci i mladima. Udruga Točka provodi instrukcije za gotovo stotinu riječke djece, koordinira velikom skupinom volontera, ima projektni tim te provodi različite preventivne i pastoralne aktivnosti. U sljedeće će tri godine, u suradnji s pet riječkih škola i jednim fakultetom, provoditi i svoj projekt STEMAFOR, koji cilja osnažiti organizacije civilnog društva za promociju STEM-

a, te unaprijediti STEM vještine učenika i učitelja.

Na susretu se govorilo i o programu pripreme za sakrament potvrde „Živa vatra“, koji se provodi u župama diljem Hrvatske i koji uključuje katehetske priručnike, formaciju kateheta i podršku župama. Nadbiskupu Uziniću predstavljeni su dosadašnji plodovi i izneseni budući planovi razvoja

programa, između ostaloga i oni vezani za Riječku nadbiskupiju i uključivanje novih riječkih župa u program.

Tijekom susreta izneseni su i ostali planovi udruge za razdoblje od sljedećih godinu dana. Sastanak je protekao u tonu mnogo vedrijem od kišna vremena u Rijeci, a završio razmjenom prigodnih darova i zajedničkom fotografijom.

ODRŽAN 5. SKAUTSKI PLANINARSKI KRIŽNI PUT

Katolički skauti Riječke nadbiskupije petu su godinu zaredom, u subotu 15. ožujka, u suradnji s katoličkim skautima Šibenske biskupije, organizirali skautski planinarski križni put dug 15 km, od Crikvenice preko Triblja do Drivenika. Kao i svake godine, put križa započeo je uvodnom molitvom u župnoj crkvi Uznesenja Marijina u Crikvenici, koju je predvodio riječki nadbiskup Mate Uzinić. Nakon molitve stotinjak hodočasnika krenulo je pitoresknom, kišom natopljenom stazom uz Dubračinu, a u molitvi je do Triblja sudjelovao i riječki nadbiskup koji je hodočasnici udijelio svoj pastirski blagoslov.

Zahvaljujući župljanima Župe Pohođenja BDM u Triblju, hodočasnike je dočekala okrepa nakon koje su čuli poticajno svjedočanstvo mladog franjevca kapucina Marija Berišića koji je po završetku križnoga puta predvodio misu i u župnoj crkvi sv. Dujma mč. u Driveniku.

Predsjednik Katoličkih skauta Riječke nadbiskupije Petar Milošević zahvalio je svima koji su na bilo koji način sudjelovali u ovoj pobožnosti koja iz godine u godinu privlači sve više vjernika. Osim nadbiskupu Uziniću, zahvalnost je uputio svećenicima Crikveničkog dekanata koji su ih putem pratili i ohrabivali: don Silviju Jakšetiću, don Nikoli Luketiću, don Antoniju Vučkoviću, don Mariju Frlanu, vlč. Miroslavu Perglu i don Goranu Žanu Leboviću Casalongi, a prvi put na križnom putu sudjelovali su i katolički skauti iz udruge „Sv. Bernard“ u Vrhbosanskoj nadbiskupiji, iz Župe Presvetog Trojstva iz Novog Travnika. Zahvala je upućena i sestrama iz duhovne

zajednice Omnia deo, koje su svojim glasovima i pjesmom animirale 5. Skautski planinarski križni put.

Zahvalu je uputio Fotografskom studiju Kurti, Vinodolskoj općini i Gradu Crikvenici te tvrtki Auto Čavraku, koji je omogućio povratak hodočasnika iz Drivenika do Crikvenice. Mladi skauti skuhalo su večeru hodočasnici nakon mise u Driveniku, a posebne zahvale uputio župljanima Triblja i Drivenika.

Ovim križnim putem završena je duhovna obnova za skaute koja je trajala cijelog tog vikenda i na kojoj su sudjelovali i skauti iz Šibenske biskupije i Vrhbosanske nadbiskupije „Sv. Bernard“ iz Župe Presvetog Trojstva Novi Travnik. Skauti zahvaljuju OPG-u Pčelarstvo Marinović, koji je omogućio ručak na završetku duhovne obnove.

KORIZMENA DUHOVNA OBNOVA U ŽUPI SV. ĆIRILA I METODA NA SUŠAKU

U subotu, 15. ožujka, na početku korizmenog vremena i liturgijskog obilježavanja kraja proljetnih kvatri (lat. *quattuor tempora*), u prostoru samostana Milosrdnih sestara Sv. Križa na Sušaku održana je duhovna obnova za mlade prema tematskom usmjerenju Liturgije kvatri, u znaku pokore i obraćenja. „Budu l' vam grijesi kao grimiz, pobijeljet će poput snijega.“ (Iz 1,18).

Susret je započeo molitvom krunice Božanskog milosrđa, nakon čega je uslijedilo čašćenje relikvije Sv. Križa. Potom

je uslijedila razrada teme susreta koju je, kratkim predavanjem, izložila s. Marijela Nikolić i govorila općenito o grijehu, kajanju, sakramentu pomirenja te Božjem neizmjernom milosrđu i radosti za svakog obraćena grešnika. Nakon kratke pauze uz okrepu jedan od sudionika duhovne obnove, Marin Slavić, iznio je mladima svjedočanstvo obraćenja, iskustvo osobna susreta sa živim Bogom i neizmjerne Božje milosti i ljubavi koja je promijenila njegov život.

Duhovna obnova nastavljena je u župnoj crkvi sv. Ćirila i Metoda, gdje su okupljeni uz molitvu svete krunice i priliku za sakrament svete ispovijedi sudjelovali na euharistijskom slavlju koje je predvodio župnik Siniša Vujčić. Molitveni dio programa zaključen je klanjanjem pred Presvetim Oltarskim Sakramentom, nakon čega je uslijedila večera i druženje u samostanu sestara. Uz ostale sudionike sudjelovao je i zbor mladih iz Osijeka.

s. Marijela Nikolić

OBILJEŽENA 110. GODIŠNJICA SMRTI DR. RUDOLFA ECKERTA

Članovi AKD-a Jeronim i ove su godine, 12. ožujka, obilježili godišnjicu smrti dr. Rudolfa Eckerta. Tom prigodom položili su cvijeće i svijeću na grob ovog velikana, a trsatski župnik fra Petar Cvekan predvodio je molitvu.

Već je 110 godina prošlo od smrti ovog velikog čovjeka, a članovi AKD-a nastavljaju promovirati njegovo ime kako bi javnost upoznali s njegovim životom i djelovanjem. Dr. Rudolf Eckert bio je vjernik laik, novinar i publicist, intelektualac koji je na razmeđu 19. i 20. stoljeća ostavio trag kako u našem gradu tako i u cijelom katoličkom pokretu.

Rođen je u Travniku 1889., školovao se u Zagrebu i Pragu, a boraveći u Njemačkoj i Belgiji usavršio je svoje vjerničke i karitativne vještine koje su doprinijele razvoju katoličkog pokreta u Hrvatskoj. Posebno je zaslužan za izdavanje *Riječkih*

novina, kojima je neko vrijeme bio i urednik, a pomoću kojih se promovirao katolički pokret. Tijekom cijelog života i rada Eckertu je na prvome mjestu bio Bog zahvaljujući kojemu je uspio prebroditi sve teške trenutke u kojima se našao. To je posebno vidljivo u bolesti koja ga je zadesila i koja je u ožujku 1915. dovela do njegove smrti.

Eckert je na ovome svijetu proveo samo 26 godina, ali ih je u potpunosti ispunio mirom, radošću i pouzdanjem u Božju volju. Čak i 110 godina nakon smrti ovaj velikan katoličke vjere može nam svima biti uzorom i primjerom za nasljedovanje. Upravo iz tog razloga AKD Jeronim svake godine obilježava obljetnicu njegove smrti te se nada i vjeruje da će javnost spoznati njegovu veličinu i uzeti ga kao uzor na svom vjerničkom i životnom putu.

ŽUPANIJSKO/NADBISKUPIJSKO NATJECANJE UČENIKA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA IZ VJERONAUKA – VJERONAUČNA OLIMPIJADA

Učenici OŠ Čavle, čija je mentorica vjeroučiteljica Kornelija Radošević, pobjednici su Županijskog/nadbiskupijskog natjecanja učenika osnovnih škola iz Vjeronauka – Vjeronaučne olimpijade. Drugo mjesto osvojili su učenici OŠ Kostrena s mentoricom Olgom Šeparović Kadijević, a treće KOŠ „Josip Pavlišić“ s mentoricom Martinom Marijanović.

U kategoriji četverogodišnjih srednjih škola prvo mjesto zauzeli su učenici Prve sušačke hrvatske gimnazije i mentorica Ivana Kamenar Borčić, drugo srednjoškolci Prve riječke hrvatske gimnazije s mentoricom Dianom Negovetić, a treće Medicinska škola u Rijeci i mentorica Ines Turković. U kategoriji trogodišnjih srednjih škola sudjelovala je Elektroindustrijska i obrtnička škola u Rijeci s mentoricom Monikom Starčević.

Ovogodišnje Županijsko/Nadbiskupijsko natjecanje učenika osnovnih i srednjih škola iz Vjeronauka održano je u utorak 25. ožujka u OŠ Srdoči. U pozdravnom govoru predstojnice Katehetskog ureda Riječke nadbiskupije Ksenije Rukavina Kovačević istaknuto je kako je ovogodišnja tema natjecanja, „1100 godina od splitskih crkvenih sabora i početaka Hrvatskoga Kraljevstva (925. – 2025.)“, jedna od najtežih u proteklih 30 godina održavanja Vjeronaučne olimpijade. Ksenija Rukavina Kovačević zahvalila je svim sudionicima natjecanja, ravnatelju škole Ivanu Vukiću, župniku Srdoča Kristijanu Zebi, ali i svim djelatnicima OŠ Srdoči koji su omogućili održavanje ovog natjecanja. Učenike starijih razreda, osobito srednjih škola, pozvala je da pljeskom nagrade svoje mlađe kolege koji su uložili trud u učenje nimalo laka gradiva za njihov uzrast. Poželjela je svima da, osim natjecateljskog dijela, taj dan bude zapamćen po lijepu druženju.

Prigodne riječi uputili su i ravnatelj škole Ivan Vukić te župnik Župe Svetoga Križa Kristijan Zeba, a u uvodnom dijelu programa, koji su vodile vjeroučiteljice Maja Barbarić i Natalija Brusić Botić, nastupile su Lena i Gabrijela, učenice OŠ Klana, igrokazom o izvrsnosti i poniznosti.

Na natjecanju je sudjelovalo: 26 osnovnoškolskih ekipa, 12 srednjoškolskih ekipa četverogodišnjeg smjera i 1 srednjoškolska ekipa trogodišnjeg smjera. Državno natjecanje održat će se od 28. do 30. travnja u Solinu.

O.Š. Čavle

Prva sušačka hrvatska gimnazija

OŠ BROAD MORAVICE U BOJAMA VATIKANA

Crkva i svjetska javnost proteklih su dana i tjedana zabrinuti za zdravstveno stanje pape Franje. I dok vjernici diljem svijeta mole za njegovo ozdravljenje, učenici OŠ Brod Moravice izrazili su mu podršku prigodnom radionicom koja je održana na Papin dan, 13. ožujka, a pod vodstvom svog vjeroučitelja Damjana Poljančića. Taj značajan događaj za Crkvu učenici su obilježili dijelom na nastavi vjeronauka, a dijelom na kulinarskoj radionici. Učenici 1. i 4. razreda upoznali su se s

papinskom službom te izrađivali vatikanske zastave kojima su ukrali pano. Učenici predmetne nastave ukrali su školu balonima u bojama Vatikana te pripremili muffine za sve učenike i djelatnike škole, uz kulinarsku asistenciju učiteljice engleskog jezika Ines Petelin.

Vrhunac je bilo fotografiranje učenika i učitelja za čestitku Papi te uživanje u slatkim okusima muffina. O veselju kojim je škola bila ispunjena uvjerite se uz priložene fotografije.

KORIZMENA HODOČAŠĆA VJERNIKA U KATEDRALU

Tradicionalna korizmena hodočašća vjernika dekanata Riječke nadbiskupije u katedralu svetog Vida svake su subote u riječkoj prvostolnici okupila veliki broj vjernika. Vjernici su hodočastili po ustaljenom tjednom rasporedu: opatijski i kastavski dekanat; prvostolni dekanat; osobe posvećenog života, redovnici i redovnice; crkveni i trsatski dekanat; delnički i bakarski dekanat.

Prvi su u katedralu svetog Vida u subotu 8. ožujka hodočastili vjernici Kastavskog i Opatijskog dekanata. Okupljenim vjernicima obratio se rektor katedrale svetog Vida, Ivan Stošić, podsjetivši: „Jubilarna godina je sveta godina u kojoj nam Crkva nudi jubilejski oprost. Taj oprost možemo isprositi za sebe ali i za naše pokojne. Uvjeti su za taj oprost: dolazak u ovu katedralu, crkvu jubilejskog oprosta, drugi je pristupanje sakramentu pomirenja, svete ispovijedi, sudjelovanje u križnom putu i svetog misi s nakanama za Svetog Oca.

Hodočasnička molitva započela je molitvom pred Čudotvornim raspelom koju za predvodio riječki nadbiskup Mate Uzinić. Nastavila se molitvom pobožnosti križnoga puta koju je predvodio dekan Opatijskog dekanata i župnik sv. Ane u Voloskom, Marijan Žderić. Tijekom molitve križnog puta, svećenici obaju dekanata bili su na raspolaganju za sakrament svete ispovijedi, čemu su se brojni prisutni vjernici rado odazvali.

Nakon pokorničkog bogoslužja, započelo je euharistijsko slavlje koje je predvodio nadbiskup u zajedništvu sa svećenicima Opatijskog i Kastavskog dekanata, te vikarom za pastoral, Marijom Gerićem. Tijekom mise na raspolaganju za ispovijed bio je generalni vikar riječke nadbiskupije, Mario Tomljanović.

Misno slavlje završilo je tradicionalnim ophodom oko oltara i čudotvornog raspela, čime su vjernici u velikom broju i odazivu pokazali da žele živjeti spomenuti zajednički hod s Isusom Kristom.

Eva Marković

KORIZMENICE U ŽUPI BAKAR

U župi sv. Andrije u Bakru, na inicijativu župnika Bakra Zdenka Lendla, 31. ožujka započele su ranojutarnje mise korizmenice, po uzoru na zornice. Korizmenice su započinjale u 6 sati i trajale su dva tjedna, do Cvjetnice. „Smisao tih jutarnjih misa u korizmenom vremenu je da više uronimo u otajstvo Isusove smrti, ukopa i uskrsnuća. U korizmenom hodu odlučujemo napraviti neku žrtvu, a ovo ranojutarnje misno slavlje, također je žrtva koju radosno činite za sebe, svoju obitelj i našu župu”, rekao je župnik.

Prije mise, župnik pročita poticajnu meditaciju o kojoj vjernici kratko promišljaju, a svakodnevne propovijedi su tematske. Korizmenice su se održavale u maloj srednjovjekovnoj crkvi Sv. Križa u starom gradu, a na njima bi se okupilo petnaestak vjernika. „Bilo je lijepo ranom zorom biti s Isusom, slaviti Euharistiju, pjevati korizmene pjesme, ranom zorom kada sve miriše na proljeće i podsjeća nas na dolazak Uskrsa, našeg najvećeg blagdana“, posvjedočili su župljani.

Tekst: Gordana Fumić, Foto: Katarina Isailović

POTPISANI UGOVORI O REGULIRANJU IMOVINSKO-PRAVNIH ODNOSA IZMEĐU GRADA DELNICA I ŽUPA KUPSKE DOLINE

U uredu gradonačelnice Delnica potpisani su 27. ožujka ugovori koji imaju za cilj reguliranje imovinsko-pravnih odnosa između Župe sv. Marije Magdalene Brod na Kupi, Župe sv. Križa Turke i Grada Delnica.

Radi se o zemljištima na kojima je nominalno bio upisan Grad Delnice, dok je stvarni posjed i vlasništvo zapravo župno, tj. crkveno. Ugovore su potpisali gradonačelnica Delnica Katarina Mihelčić i upravitelj župa Kupske doline (Brod na Kupi, Kuželj, Turke i Plešće) Josip Tomić. Ovim potpisivanjem očituje se skladna suradnja crkvenih i lokalnih vlasti u cilju rješavanja imovinsko-pravnih odnosa.

Župi u Brodu na Kupi sada formalno pripada ulazno zemljište uz crkvu, dok je u Turkima reguliran status površine ispod crkvenog sjenika. Ovi dogovori omogućit će crkvi da krene s obnovama i investicijama u svoje objekte, uključujući već započeti projekt sanacije zvonika u Brodu na Kupi.

Ovo je prvi slučaj u Primorsko-goranskoj županiji da su crkveno-gradski imovinski odnosi riješeni sporazumno, bez sudskih postupaka istaknuo je župnik Tomić. Postignuti dogovor važan je korak u suradnji između vjerskih zajednica i lokalne samouprave, a posebno je značajan jer će omogućiti bolje upravljanje zajedničkim kulturnim nasljeđem i olakšati realizaciju budućih projekata od zajedničkog interesa. Očekuje se da će ovaj model suradnje poslužiti kao primjer za rješavanje sličnih situacija u drugim dijelovima Hrvatske.

Razgovor: fra Željko Klarić, povjerenik za pastoral braka i obitelji Šibenske biskupije

Najljepše što nam Crkva nudi je ponovni početak

Mnoge obitelji i mnogi supružnici jedva čekaju novi početak i mogućnost da se poprave odnosi, da se opet krene s onim dobrom s kojim se u brak i krenulo, da se vježbaju u djelima ljubavi i milosrđa. Jubilejska godina pruža mogućnost da odlučimo svi zajedno vježbati se u dobru.

Fra Željko Klarić, povjerenik za pastoral braka i obitelji Šibenske biskupije, član Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca i župnik Župe sv. Petra na Vidicima u Šibeniku.

■ Cijeli svijet proslavlja Jubilejsku godinu, 2025. od rođenja Krista. Katolička Crkva svakih 25 godina proslavlja ovaj jubilej, a ta tradicija svoje korijene ima u Starom zavjetu i židovskoj kulturi. Jedna je od karakteristika Godine Jubileja bila oprost dugova, danas je to oprost grijeha. Što Jubilejska godina može donijeti obiteljima i supružnicima?

Najljepše što nam Crkva nudi ponovni je početak. Tako i Godina Jubileja daje mogućnost novoga početka, vezanog za potpuni oprost i milosti koje se njime primaju, ali također i u djelima milosrđa i djelima ljubavi. Jubilejska godina imala je za cilj svojevrsnu restabilizaciju odnosa u društvu: da se vrati očeovina koja je prodana, da se oproste dugovi, da se započne neki novi život, ljepši, bolji i pravedniji, da se svi vrate Bogu kao izvoru dobrote. Jubilejska je godina kao jedna mogućnost da odlučimo svi zajedno vježbati se u dobru. Mnoge obitelji i mnogi supružnici jedva čekaju taj novi početak i takvu mogućnost da se poprave odnosi, da se opet krene s onim dobrom s kojim se u brak i krenulo, da se vježbaju u djelima ljubavi i milosrđa.

■ Papa Franjo ovogodišnji je jubilej posvetio nadi. Što znači nada

unutar jedne obitelji? Je li ona samo pogled u budućnost ili je nalazimo i u sadašnjosti?

Nada je krepost koju daje Bog. Ona je kao jedna napetost između vjere i ljubavi, sadašnjega vremena i budućnosti. O njoj se premalo govori pa nam nekako iščezne njezin sadržaj. Iako nada ima za svoj cilj vječnost, ona već sad ima svoj odjek u našim životima. Nada je već sad neko imanje o stvarima kojima se nadamo. Poznavanje sadržaja nade treba potaknuti na vrijednosti koje ona daje u sadašnjem vremenu.

Ljudski život vezan je za vrijeme i po tome brak sadrži činjenicu trajanja, ima svoj cilj ne samo u starosti nego u vječnosti, cilj je spasenje. Zato nada kao krepost u braku daje mogućnost nadvladavanja sadašnjega trenutka, ona pomaže prebroditi teškoće.

U vremenu u kojem se sve, pa i vjera, preselilo na internet i u virtualne pobožne molitvene zajednice, preporučam žive ljude i stvarne odnose.

Nada u braku otvara supružnike radanju i odgajanju potomstva, suprotnost je nadi strah od sutra. Posebno je važno naglasiti supružnicima dimenziju zajedništva – kao i *communio sanctorum* – da je i sam raj slika zajedništva kojem obitelji i obiteljski odnosi trebaju biti paradigma jer njihovo je zajedništvo radost, ljubav, davanje i svetost.

■ Magistrirali ste na Institutu za brak i obitelj Lateranskog sveučilišta u Rimu, licencijati ste

obranili na Teologiji braka i obitelji u trima enciklikama o vjeri, nadi i ljubavi pape Benedikta XVI. i pape Franje. Kad usporedimo sliku braka koju naučava Crkva i onu koju se na razne načine promovira u suvremenom društvu, čini se da su te slike bitno drugačije.

Slika braka kako ga predstavlja Crkva i suvremeni svijet dodiruju se samo u tome kako oba žele težiti sreći. Brak kako ga naučava Crkva temelji se na Kristovu pozivu da otkrijemo početak, biblijsku sliku Postanka, kako je sam u raspravi prozvao farizeje: *ali od početka stvorenja muško i žensko stvori ih* (Mk 10, 6), želeći na taj način uputiti da postoji plan koji je Bog zamislio i upisao u ljudsko srce. Samo na takav način, otkrivajući Božji plan uz bračno darivanje, čovjek može doživjeti stvarnu radost i sreću. Taj je Isusov poziv crkveni brak, sakrament, sveti znak koji je stoljećima uspostavljao temelje društva i mijenjao povijest civilizacije vraćajući u sredinu cjelovitost čovjeka i jednakost između muškarca i žene.

A svijet je uvijek imao svoje *okorjelo srce*, to nije novost za današnje vrijeme. Takvom srcu Bog predstavlja prijetnju i smetnju. Stoga svijet ovdje označava one brakove koji odlučuju ostati sami, boriti se svojim snagama i zbog toga osjetiti stvarnu krhkost. Svijet želi trajati, želi biti sretan i radostan, ali ne zna u koga se zagledati. Sveto pismo upućuje nas na to da snagu za bračni život crpimo iz slike *Krist-Crkva*, u koju je svaki sakramentalni brak uronjen, ali to je i *veliko otaštvo* koje treba otkriti.

Suvremeni svijet iskorištava brak, stavlja pred krhke zaručnike velike zahtjeve koje ne mogu nositi i stoga se događaju bračne traume s kojima ljudi dalje žive. Nikada brak nije tako bio izložen i iskorištavan, stoga papa Franjo ima dobro rješenje: zahtijeva od Crkve da u pastoralu milosrđa pristupi svim parovima bez iznimke, da uvidi njegove slabosti i podari snagu.

■ Kako objasniti neraskidivost i druge vrijednosti ženidbe suvremenom mladom čovjeku koji odrasta u bitno drugačijem okruženju i dominantnim vrijednostima nego njegovi roditelji prije 50 godina?

Temeljna razlika jest Isus. Tko ne upozna Isusa i njegovu radosnu vijest, njemu neraskidivost i druge vrijednosti kao što je potpunost, (svla)davanje, vjernost, podnošenje, vječnost ne mogu značiti puno. Vrijednost ženidbe prenosi se gledanjem i svjedočenjem, stoga je ključna uloga u pripremi za brak. Priprema za brak može biti novo iskustvo uranjanja u vjeru, a obred ženidbe stvarno iskustvo slavlje vjere, svetoga znaka.

Priprema za brak treba biti novi katekumenat – otkrivanje Crkve i upoznavanje Krista, otkrivanje zajednice i života u otajstvu. Papa Franjo traži od nas, od Crkve, da ne pristupamo zaručnicima svisoka, da im ne predstavljamo jezik Crkve nedohvatljivim i toliko uzvišenim da ostaje samo u knjigama. Papa Franjo zahtijeva da promijenimo pristup i da u svakom zaručničkom paru, da u svakom paru pronalazimo ono lijepo i dobro, a to je ljubav kao otajstvo koje je temelj za govor o Bogu. Svako vrijeme, i ono prije 50 godina kao i ovo naše, ima svoje problematike na koje treba znati naći odgovor.

■ Povjerenik ste za pastoral braka i obitelji Šibenske biskupije. Što biste preporučili kršćanskim obiteljima? Kako im vjera i Krist mogu pomoći u obiteljskom životu?

Otkriti Krista znači čeznuti za onim što je gore, tražiti dubinu svoga bića, dubinu odnosa, onoga što traje. Vjera nije privjesak redovitu životu, vjera treba biti redoviti život. Ono što je drži stvarnom u životu stalnost je odnosa.

Stoga je poruka obiteljima da otkriju zajednicu, one ljude s kojima se dijeli život, radosti i nade, da oni budu nečije ruke i noge, kao što će i taj netko biti tvoja ruka i noga kada ti bude trebalo. Svaki brak uronjen u zajednicu lakše amortizira sve probleme i međusobno uči i potpomaže se.

U vremenu u kojem se sve, pa i vjera, preselilo na internet i u virtualne pobožne molitvene zajednice, preporučam žive ljude i stvarne odnose. To znači otkriti vrijednost onih baka koje mole krunicu u crkvi prije večernje mise, njihovu stalnost, nepokolebljivost, njihovu vjeru. Internetska je religija u stalnoj napasti da bude hranjena gotovim stvarima, to je kao kad se u životu stalno hraniš gotovom, restoranskom hranom, što ne može trajati. Treba osjetiti trud i napor, očekivati napredak i rast, procese koji se moraju događati... i tako spoznavati vjeru i odnose koje ona daje.

Razgovarao: Danijel Delonga

BOG JE LJUBAV – DUHOVNA OBNOVA ZA OBITELJI

Duhovna obnova na kojoj je sudjelovalo dvadeset obitelji s djecom, u organizaciji Ureda za obitelj Riječke nadbiskupije održana je od 14. do 16. ožujka u Domu pastoralnih susreta u Lovranu. Supružnike i djecu u molitvi i razmatranjima pod radnim naslovom „Bog je ljubav“ vodio je fra Željko Klarić, voditelj Ureda za obitelj Šibenske biskupije.

Temelj za razmatranja bio je biblijski pojam ljubavi, koja je u Bibliji predstavljena kao temeljna vrijednost koja nadilazi sve ostale zapovijedi, simbolizirajući tako Božansku snagu koja povezuje ljude i vodi ih moralnom i duhovnom ispunjenju. Posebno se to odnosi na dvije Isusove zapovijedi ljubavi te Pavlov hvalospjev ljubavi u Prvoj poslanici Korinćanima.

Fra Klarić govorio je i o ljubavi u suvremenom kontekstu istaknuvši neraskidivost braka kao temeljnu vrijednost objave koja ne smije biti zaboravljena. „Bog nam daje primjer Krista koji savršeno ljubi“, rekao je postavivši taj primjer ljubavi, nade i odricanja nasuprot modernističkim shvaćanjima površna ispunjenja u ljubavi. Istaknuo je Jubilejsku godinu kao priliku za resetiranje na temeljne postavke i ponovnu izgradnju zajedništva. „Jubilejska godina još u starozavjetnoj tradiciji bila je prilika za opraštanje dugova, pogrešaka, a to znači resetiranje odnosa na sklad kakav bi trebao postojati i koji je postojao s početka.“ Pozvao je okupljene da tako iskoriste poticaje Jubilejske godine, ali i da svake godine obilježe svoj bračni jubilej.

Govorio je i o kreposti nade koja gleda u budućnost, ali svoje temelje pronalazi u sadašnjosti. „Pogledajmo malo bolje i vidjet ćemo mnoga dobra koja nam Bog već sada daje“, rekao je fra Klarić te potaknuo supružnike i djecu na zajedničku molitvu.

Predstojnik Ureda za obitelj Ivan Nikolić pozvao je sve okupljene na sudjelovanje na Nadbiskupijskom susretu obitelji 17. svibnja na Trsatu. Susret će se odvijati pod motom Obitelj - budućnost ispunjena nadom i molitvom.

Misnim slavljem, dodjelom zahvalnica volonterima i dobrotvorima te blagoslovom novog skladišta, Caritas proslavio svog nebeskog zaštitnika sv. Josipa.

Svjedočiti Boga kojemu je stalo do ljudi

Zahvalnice su uručene volonterima župnih Caritasa iz 7 dekanata Riječke nadbiskupije: Franči Fabijanić (Prvostolni dekanat), Petri Grdaković (Trsatski dekanat), postumno Josipu Kvasu (Delnički dekanat, zahvalnicu preuzela kći Snježana Križ), Gabrijeli Knežević (Opatijski dekanat), Ivanu Vukiću (Kastavski dekanat), Zorki Broznić (Bakarski dekanat) i Jelki Baretić (Crikvenički dekanat). Uz njih zahvalnice su uručene gradonačelniku Marku Filipoviću (Grad Rijeka), ravnatelju KBC-a Rijeka Alenu Ružiću, Udruzi specijalne policije Domovinskog rata Ajkule, Udruzi roditelja poginulih branitelja Domovinskog rata PGŽ-a, Katehetskom uredu Riječke nadbiskupije, HNK-u Ivana pl. Zajca, Maškaranom odboru iz Mošćenica, Olhi Honcharenko, djelatnici na projektu Zaželi, te tvrtkama Ferotehna, Maritime, Liburnia Riviera Hoteli d.d., Lurssen Design Center Kvarner, Gitone Kvarner d.o.o. te ACI Gitone.

Caritas Riječke nadbiskupije proslavio je u subotu 22. ožujka blagdan svog nebeskog zaštitnika sv. Josipa. Tradicionalno, na misi koju je u župnoj crkvi sv. Ivana Krstitelja u Rijeci predvodio riječki nadbiskup Mate Uzinić, u lijepu broju okupili su se volonteri i djelatnici nadbiskupijskog i župnih Caritasa. Liturgijsko slavlje glazbeno je animirao zbor Svetišta Majke Božje Trsatske, a pod misom nadbiskup je podijelio zahvalnice svima koji su svojim radom i podrškom doprinijeli misiji Caritasa.

U propovijedi nadahnutoj evanđeoskim ulomkom o izgubljenom sinu nadbiskup je na početku kazao da bi neki mogli pomisliti kako je Isus kao Bog morao znati sve, kako se nije trebao puno truditi i upoznavati život poput nas ljudi i kako mu je kao Bogu sve bilo poznato. No Isus je bio i pravi čovjek i kao takav morao je proći cijelo naše ljudsko iskustvo i morao je učiti. I njemu je, kao svakom čovjeku, u njegovu rastu, razvoju i spoznaji trebao netko drugi da mu pomogne polako rasti, razvijati se i ispuniti poslanje zbog kojega je došao među nas, rekao je Uzinić. Jedna od osoba koja je odigrala važnu ulogu u Isusovu životu jest njegov poočim sv. Josip.

„Današnji evanđeoski ulomak donosi prekrasnu priču o ocu. Prispodoba govori da je Isus Oca mogao prepoznati u svom poočimu Josipu. Od njega je naučio što znači biti otac, biti milosrdan otac i kakav je Bog kao naš otac – da je milosrdan, da mu nije cilj uhvatiti nas u našim pogreškama i grijesima nego spasiti nas i biti milosrdan, oprostiti naše grijeha. Naučio je i da on treba biti kao Otac – zato je Isus bio milosrdan i bliz svima, osobito onima koji su imali potrebu da im se iskaže veće milosrđe.“ Današnji evanđeoski ulomak i nas želi naučiti kakav je Bog Isusa Krista, Bog u kojega vjerujemo. To je milosrdan Bog, Bog koji nas ne želi kazniti, nego spasiti. Bog koji čeka naš povratak kako bi nas zagrlio, kako bi nas podsjetio na to da smo njegovi sinovi i kćeri, poručio je nadbiskup.

U tom smislu nadbiskup se obratio djelatnicima Caritasa i korisnicima napominjući da ono što Caritas sa svojim djelatnicima treba činiti jest pokazati – osobito onima koji se osjećaju da su odlutali i postali izgubljeni – ovakvu sliku Boga

kakvu nam je Isus ostavio u evanđelju: Boga kojemu je stalo do ljudi, koji suosjeća, i Boga koji je otac u smislu navedenog evanđeoskog ulomka o izgubljenom sinu. „Tako ste vi (djelatnici Caritasa) pozvani onima koji od vas traže pomoć, pokazivati takvog Boga, pokazivati na vlastitom primjeru da je Bog milosrdan otac“, poručio je nadbiskup.

U nastavku upozorio je na zamku u koju je upao stariji sin. To je zamka da druge sudimo preko onoga što su činili ili nisu činili, da ih sudimo na temelju njihovih pogrešaka. Bog nam poručuje da je svatko njegov sin i njegova kći i da smo svi braća i sestre i da druge ne smijemo gledati preko onoga što su činili, da nam drugi ne smiju biti neprijatelji i konkurencija te da ih se ne smijemo bojati zbog vlastitih interesa, već da nam drugi trebaju biti i ostati braća i sestre.

Zaključujući, nadbiskup je potaknuo okupljene djelatnike i volontere Caritasa da imaju ne samo otvorena vrata ustanova nego i otvorena vrata srca kako bi drugi u njima mogli vidjeti kakav je Bog i kako bi mogli posvjedočiti da Bog ljubi i da u njegovu srcu ima mjesta za sve.

Na kraju misnog slavlja ravnateljica nadbiskupijskog Caritasa Marijana Medanić predstavila je ostvarene projekte ove nadbiskupijske karitativne ustanove u protekloj godini i pročitala imena dobitnika zahvalnica koje je nadbiskup uručio onima koji su svojim radom i podrškom doprinijeli misiji Caritasa.

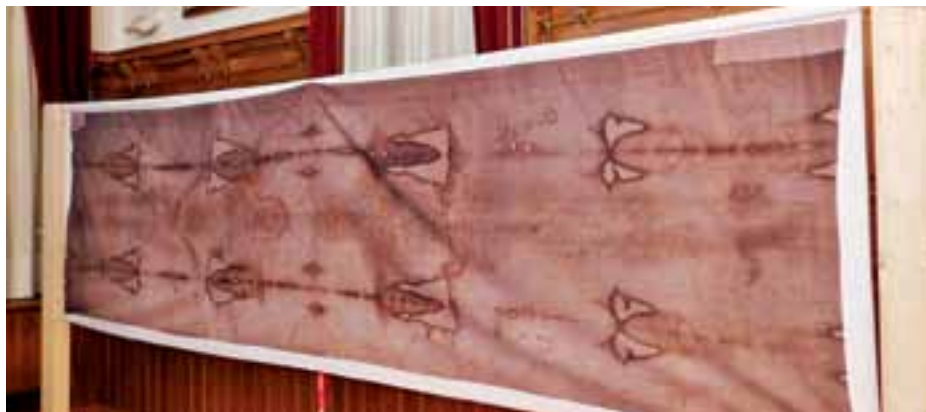
Nakon misnog slavlja nadbiskup je blagoslovio novoizgrađeno skladište za skladištenje hrane, financirano projektom „H.O.D.I. VA CARITAS“. Projekt je sufinanciran bespovratnim sredstvima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, dodijeljenima u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026. Ugovor o dodjeli sredstava, u vrijednosti od 34.083,00,90 €, potpisan je 10. rujna 2024. u Zagrebu, a projekt je završen 10. ožujka ove godine. Ovim projektom ograđen je dio skladišta te su osigurani odgovarajući higijenski uvjeti za skladištenje donirane hrane. Također, nabavljen je električni viličar i izrađena aplikacija kojom će se pratiti ulaz i izlaz donirane i kupljene hrane.

Teološka tribina

Iako za Crkvu ovaj sindon nije istina vjere, papa Pavao VI. proglasio ga je ikonom Kristove muke.

Torinsko platno – relikvija muke

„Slika prikazuje čovjeka koji je bio okrunjen trnovom krunom, koji je bio razapet, bičevan i proboden kopljem. U taj sindon bilo je omotano Kristovo tijelo prije uskrsnuća. Iako Crkva ne smatra ovaj sindon istinom vjere, papa Pavao VI. proglasio ga je ikonom Kristove muke. Ni jedno znanstveno istraživanje nije potvrdilo da se ne radi o ikoni Kristove muke“, rekao je predavač don Bruno Cipro.

U organizaciji Metropolitanskog pastoralnog instituta Riječke nadbiskupije 12. ožujka održana je u Velikoj dvorani Nadbiskupskog ordinarijata u Rijeci teološka tribina o temi „Svjedoci otajstva – relikvije muke“. O temi je govorio don Bruno Cipro, svećenik župe San Luca Evangelista u talijanskoj regiji Calabrij, s bogatim pastoralnim iskustvom, pa i onim desetogodišnjeg egzorcista. U sklopu predavanja mogli su se saznati mnogi zanimljivi podatci vezani za Torinsko platno ili, točnije rečeno, sindon, kako glasi grčki izraz za fino platno od lana ili svile korišteno za pokrov. Simultani prijevod izlaganja predavača s talijanskog jezika na hrvatski vodio je Mario Gerić, vikar za pastoral Riječke nadbiskupije, moderatorica je bila Natalija Bogović, predstojnica Metropolitanskog pastoralnog instituta, a tribini je nazočio i riječki nadbiskup Mate Uzinić.

Sindon je bio istraživan 1988. godine metodom C-14 ugljika, što je pokazalo da su određeni dijelovi sindona kasnije datacije, odnosno da potječu iz 13. stoljeća. U opisanoj metodologiji istraživanja složenost se pokazala odmah na početku. „Uzeta su tri komadića platna s ruba sindona i podijeljena među znanstvenicima koji nisu znali otkuda potječe uzorak koji su istraživali. Djeliće platna istraživala su tri laboratorija u Oxfordu, Arizoni i Zurichu koja su dala svoje konačne zaključke o razlici od tristo godina između djelića, što su bili pogrešni rezultati. To nije bilo prvi put da su rezultati datiranja platna pogrešni jer datirati platno nije lako zbog prisutnosti mikroorganizama. Čak se tvrdi da je sredina platna 'najmlađi' dio platna, zbog snage radijacije koja je uzrokovala navedeni učinak. Institut za istraživanje u Italiji uspio je pokazati uzorak sindona

na razini od četiri milimetra“, pojasnio je pokušaje istraživanja sindona don Cipro.

U povijesnom pregledu od pronalaska sindona do danas don Bruno Cipro istaknuo je da je navedeni prvi put bio u posjedu u 14. stoljeću viteza Geoffreda di Charnya. „Di Charny, francuski vitez, zastavnik, i njegova supruga darovali su ga kanoničkom kaptolu crkve u Lireyu 1357. godine. Godine 1578. dospio je u Torino.“ Obitelj je došla do sindona posredstvom templarskih izvora s kojima su vitez Di Charny i supruga bili povezani. Platno je opstalo i unatoč dva požara, 1534. i 1597. godine u mjestima gdje je čuvano.

Izazovi za platno ne prestaju jer slika na platnu blijedi. O toj je relikviji Ivan Pavao II. rekao: „To je neobična i tajan-

„Sindon svjedoči o ljubavi koju je Isus Krist imao za nas. On je arheološki artefakt koji je najviše proučavan“, naglasio je don Bruno Cipro na početku tribine. Izloženu kopiju sindona, s pojačanim kontrastom, sudionici su mogli vidjeti u Velikoj dvorani Nadbiskupskog ordinarijata.

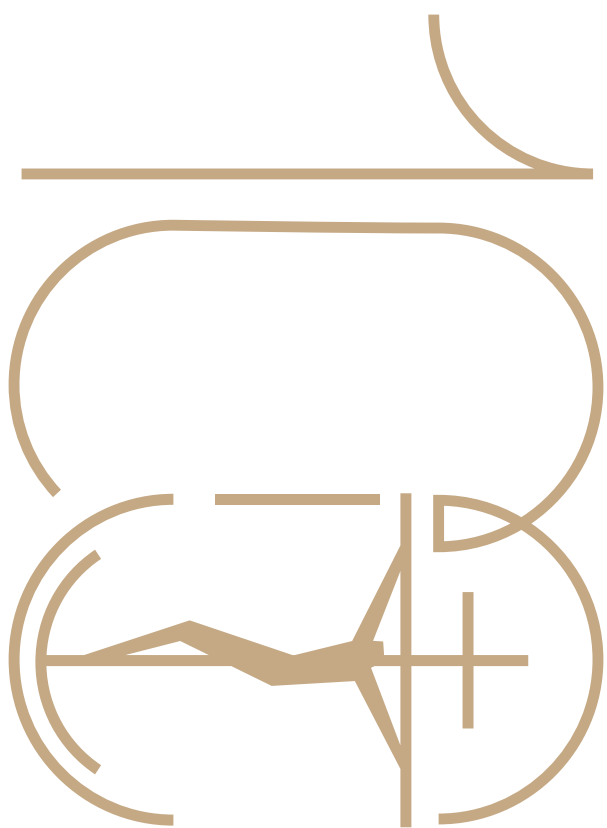
stvena relikvija, svjedočanstvo Kristove muke, smrti i uskrsnuća.“ U 12. stoljeću u Mađarskoj nastao je dokument o Isusovoj sahrani i detaljima tkanja sindona, tako da postoje i raniji spisi o njemu od onih prethodno spomenutih.

Tragovi o sindonu spominju se u evanđeljima, posebno u Evanđelju po Ivanu (usp. Iv, 20, 3-9) i Evanđelju po Mateju (usp. Mt 27, 57- 61), gdje se govori o uskrsnuću. „Izvjestaj iz Evanđelja

po Ivanu govori o ulasku učenika u grob i viđenja povoja praznih. Osoba koja je bila umotana u sindon nije ju skinula, već je prošla kroz njega. U Matejevu evanđelju pak govori se o sindonu kao 'čistom platnu' (bez miješanja elemenata biljnog i životinjskog podrijetla, što odgovara židovskim propisima ukopa), znači platnu biljnog podrijetla, točnije lana. Takvo platno mogla si je priuštiti bogatija osoba, poput Josipa iz Arimateje. O platnu svjedoče i nebiblijski tekstovi. Njime su se bavili i crkveni oci. Primjerice, Euzebij Cezarejski govori o štovanju platna praznovjernog podrijetla i idolatrije. U Cezareji se nalazi prvi povijesni dokaz štovanja Kristove ikone u prikazu žene iz evanđelja koja je ozdravila od krvarenja, što je pripisano Veronici, koja je obrisala Isusovo lice rupcem, ne skandalizirajući se od krvi.“

U tvrdivanjem prostornog podrijetla platna ustanovilo se da je platno u postotku od 55,7 % podrijetla s Bliskog istoka, no velik dio postotka otpada i na podrijetlo iz Indije, 38,7 %, jer se platno iz Indije koristilo u obredima Velikog svećenika za židovski blagdan Jom Kipur. O fascinantnoj vezi podrijetla platna, spomenutih obreda i Isusove žrtve na križu don Cipro naveo je: „Za blagdan Jom Kipur Veliki svećenik oblačio je platno od čistog lana podrijetlom iz Indije. Isusova posljednja riječ na križu *Mašarem!* ili *Do-uršeno (dobro)* je riječi su i Velikog svećenika kod žrtvovanja janjeta bez mane na isti blagdan. Položaj Isusovih ruku, koji je vidljiv na platnu, s desnom rukom na lijevoj, govori o simboličnosti potpune pravednosti onoga koji je u sindon bio umotan. Sve ovo svjedoči o spasenjskoj krvnoj žrtvi Isusa za nas.“ Nakon izlaganja, uslijedila je kratka rasprava prisutnih.

Eva Marković

RIJEČKA NADBISKUPIJA
ARCHIDIOECESIS
FLUMINENSIS
1925. — 2025.

Svečana akademija prigodom 100 godina od uspostave biskupije u Rijeci

25. travnja 2025.
s početkom u 19:30
u HNK-u Ivan pl. Zajc

Riječju i slikom bit će
predstavljene elementi
identiteta Riječke nadbiskupije
u prošlosti i sadašnjosti.

U programu koji moderira
Helena Anušić sudjeluju:

- Radojka Šverko
- Andrej Grozdanov
- Katedralni zbor Cantores
sancti Viti pod vodstvom
Nine Načinovića
- Trsatski koralisti i vokalni
ansambl Lilia pod vodstvom
fra Marija Zrakića
- Zbor župe Majke Božje
Žalosne iz Mrkoplja pod
vodstvom Marijana Padavića
- Dječji zbor Nebeske iskrice iz
Župe sv. Mateja na Viškovu
pod vodstvom Karle Mišković
- Zbor Katoličke osnovne škole
"Josip Pavlišić"